

XXI ASRDA IQTISODIYOT VA TA'LIM INTEGRATSIYASI

ILMIY ONLAYN KONFERENSIYA

Aprel 2022

www.2ndSun.uz

XXI ASRDA IQTISODIYOT VA TA'LIM INTEGRATSIYASI

ILMIY ONLAYN KONFERENSIYASI MAQOLALAR

TO'PLAMI

2ndSun – 2022

MAQOLALAR:

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA AKT VA UNING QULAYLIKLARI	3
BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI	5
MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH, TARBIYA VA O'QUV JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH	11
TEXNOLOGIYANING TA'LIMDAGI O'RNI VA AHAMIYATI	16
DAVLAT RIVOJI YO'LIDA KADR SALOHİYATI O'RNI	22
TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV TEXNOLOGIYA VA UNDAGI MUAMMOLARGA YECHIM	27
TA'LIMDA AXBOROT MUHITINING SHAKLLANISHI	35
MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING AXBOROT TRXNOLOGIYALARINING BUGUNGI KUNDAGI O`RNI, MAQSADI VA VAZIFALARI	40
MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINI O`RNI VA BUGUNGI KUNDAGI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR.....	47
AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA ILMIY IZLANISHLAR OLIB BORISH TENDENSIYALARI	53
MAXBOROT -KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIABGACHA TA'LIM SOHASIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH.....	60

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA AKT VA UNING QULAYLIKLARI**Sottiqulova Dilfuza Rahmonjonovna,***Namangan viloyati, Yangiyo'rg'on tumani**31-sonli maktabning Boshlang'ich sinf o'qituvchisi*

Annotatsiya: ushbu maqolada AKT dan foydalanish va uning afzalliklari haqida aytib o'tilgan. Boshlang'ich sinfda o'quvchilarni darsdagi faoliyatida AKT ning o'rni katta ekanligi, qiziqarli va mazmunli dars o'tish mumkinligi bayon etilgan.

Kalit so'zlar: axborot, kompyuter vositalari, interfaol doska, samaradorlik, o'yin shakli metodikasi.

Yangi texnologiyalar kun sayin rivojlanib, mamlakatda axborotlashtirish jarayoni tez suratlarda bilan rivojlanayotgan ayni davrda ta'lim sohasida axborot resurslarini tashkil etishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Ammo axborot va kommunikatsiya texnologiyalarining jadal suratlarda bilan rivojlanishiga qaramay, ta'lim tizimiga zamonaviy texnologiyalarni o'qitishning yangi metodlari, shakllari va vositalari bo'yicha pedagogik tadqiqotlar natijalarini joriy etish darajasini hozircha yetarli deb bo'lmaydi. Bugungi kunda boshlang'ich ta'lim jarayoniga AKT lardan foydalanish muhim ahamiyatga ega. Buning uchun boshlang'ich sinf o'qituvchilarining AKT bo'yicha malakalarini oshirish lozim. O'quv jarayoniga zamonaviy texnologiyalarning tadbiriq etilishi o'quvchilarning faol bilim olishini taminlaydi, ularni individual va intellektual salohiyatini rivojlantirishga imkon yaratadi.

Aytish joizki boshlang'ich ta'limda kichik yoshdagi o'quvchilarning diqqatlari mustahkam emas, ular ko'pincha diqqatlarini bir faoliyat turidan ikkinchisiga qaratishni bilmaydilar. Biroq o'quvchining o'ziga doskada har qanday obyekt, geometrik shakllar, yozuvlarni bajarish, rangi, kattaligi, shaklini o'zgartirish imkoniyati berilganda diqqati kuchayadi. Masalan, matematika darsida kompyuter vositalari, interfaol doskadan foydalanilishi bilan bolalarning qiziqishlari ortishi kuzatiladi va shu bilan birga, darsning jadalligi oshadi. Barcha o'quvchilar dars jarayoniga jalb qilinadilar. Material hajmining ko'pligi bolalarni qiynamaydi, balki faoliyat o'yin shakli metodikasi bo'yicha faol o'qishga imkon beradi. Bu juda muhim omil, chunki olti-to'qqiz yoshli bolaning faol faoliyat turi o'yin hisoblanadi.

Hozirgi zamonaviy jamiyatda sodir bo'layotgan axborotlashtirish jarayonlari ta'lim tizimini jadal takomillashtirishni, davlat, ijtimoiy va shaxsiy ehtiyojlar hamda manfaatlarini hisobga oluvchi ta'lim maqsadlarini aniqlashni talab qilmoqda. Shu sababli yangi ta'lim standartlarining

rivojlantiruvchi imkoniyatlarini ta'minlash ustivor yo'nalish bo'lib qolmoqda. Yangi ijtimoiy talablar o'quvchilarni umummadaniy, shaxsiy va idroklari rivojlanishi kabi ta'lim maqsadlarini belgilab bermoqda.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalar (AKT) - foydalanuvchi manfaatlari yo'lida axborotlarni to'plash, qayta ishlash, saqlash, tarqatish va foydalanish maqsadlarida birlashtirilgan metodlar, ishlab chiqarish jarayonlari va dasturiy-texnik vositalar to'plamidan iboratdir. AKT vositalaridan foydalanish quyidagi masalalarni amalga oshirishni o'z maqsadi qilib qo'yishi kerak:

1. O'quvchilarning materiallari yordamida ta'lim maqsadiga erishiladi; kichik maktab yoshidagi bolalarni mustaqil ta'lim olishlari va o'z-o'zlarini nazorat qilishga oid malakalari rivojlanadi, ta'limning qulayligi ta'minlanadi;

-o'quvchilarning didaktik qiyinchiliklari kamayadi;

-kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning darsga nisbatan faolligi ortadi;

-boshlang'ich maktab o'quvchilari havfsizlik qoidalariga rioya qilgan holda kompyuterda ishlash malakalarini egallaydilar.

Boshlang'ich sinf darslarida AKT dan, elektron darsliklar asosida harakatli, didaktik, ko'rgazmalilik, tovushli sermazmun tarzda qo'llash orqali yuqori darajadagi samaradorlikka erishish mumkin. Ta'lim jarayonida AKT dan foydalanish o'qituvchi va o'quvchilar uchun quyidagi qulayliklarni yaratadi:

-o'quvchilarni fanga bo'lgan qiziqishlarini oshiradi;

-o'quvchilarning kelajakdagi faoliyatiga ko'mak beradi;

-o'qitishning yangi usullaridan foydalanishga imkon beradi;

-elektron resurslardan oqilona foydalanishga imkoniyat yaratadi;

-turli yoshdagi o'quvchilarni, turli yoshdagi o'qituvchilar bilan moslashishini ta'minlaydi;

-dars jarayonida AKT vositalaridan foydalanish o'qituvchilar va o'quvchilar uchun keng imkoniyatlar eshigini ochadi va dars jarayonining sifatli hamda sermazmun bo'lishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich ta'limda axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish bolalar dunyo qarashini shakllantirishda, ruhan va aqlan sog'lom bo'lib voyaga yetishlarida muhim vosita bo'lib xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bepalko V.P. Pedagogika va ilg'or o'qitish texnologiyalari. - M.: Institut prof. arr. RAO, 1995.- 336 b.
2. Okhunov, M., & Minamatov, Y. (2021). Application of Innovative Projects in Information Systems. European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 11, 167-168.
3. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. Scientific progress, 2(8), 911-913.
4. Миnamатов, Ю. (2021). УМНЫЕ УСТРОЙСТВА И ПРОЦЕССЫ В ИХ ПРАКТИЧЕСКОЙ ЭКСПЛУАТАЦИИ. Eurasian Journal of Academic Research, 1(9), 875-879.

BOSHLANG'ICH TA'LIM SAMARADORLIGINI OSHIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY YONDASHUVLARNING MAQSAD VA VAZIFASI

Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası

Abdushuxratova Durdona Anvarovna

Qo'qon universiteti talabasi

Anotatsiya. Ushbu maqolada o'quvchilarni tanqidiy va ijodiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish kompetensiyalari va malakalarining rivojlanishiga alohida urg'u berishni hisobga olgan holda, zamonaviy innovatsion iqtisodiyot talablariga javob beradigan umumta'lim dasturlari va yangi davlat ta'lim standartlarini joriy etish, o'quvchilarning bilim darajasini baholash qisqacha yoritilgan.

Annotation. This article focuses on the development of students' critical and creative thinking, independent search for information, analytical competencies and skills, the introduction of general education programs and new state educational standards that meet the requirements of a modern innovative economy, o. 'Assessment of students' knowledge is briefly covered.

Kalit so'zlar: Pedagogika, pedagogik texnologiya, pedagogik madaniyat, ped texnologiya.

Keywords: Pedagogy, pedagogical technology, pedagogical culture, pad technology.

Zamonaviy ta'limning eng muhim unsurlari qadimdan shakllanib kelgan. Ta'lim maqsadi, mazmuni, shakl, uslub va vositalari ta'lim jarayonlari mazmunini tahlil qilish uchun qo'llaniladigan an'anaviy kategoriyalar bo'lib hisoblanadi. Aynan shu kategoriyalar ma'lum predmet, mutaxassislik yoki ixtisoslik bo'yicha o'quv-tarbiyaviy jarayonni tashkil qiluvchi pedagog faoliyatining predmeti sifatida yuzaga chiqadi. Qayd etilgan pedagogik kategoriyalarni maqsadga muvofiq ravishda yo'naltirilgan pedagogik faoliyatning qonuniyat va mezonlarini tizimlashtiruvchi baholashning milliy tizimini yaratish vazifalari belgilangan. Qayd etilgan pedagogik kategoriyalarni maqsadga muvofiq ravishda yo'naltirilgan pedagogik faoliyatning qonuniyat va mezonlarini tizimlashtiruvchi omil vazifasini bajaradi. Zamonaviy o'qituvchi dars jarayonida «aktyor» emas, aksincha «rejissyor» bo'lishi kerakligini anglashi lozim.

Buning uchun esa u bir necha yangicha ta'lim usullarini yaxshi bilishi kerak. Shu erda Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev "Mustaqil o'ylay oladigan tafakkur yuritib to'g'ri ma'qul va maqbul ish tuta oladigan vatanparvar shaxslarni shakllantirish va tarbiyalash kerak deb ta'kidlaydi hurmatli yurtboshimiz o'z nutqlarida. Darhaqiqat yoshlarni zamonaviy fan-texnikaning, umuman, ilm- fanning yutuqlaridan bahramand qilmasdan turib, ularga yuqori malakali ixtisos egalari bo'lib etishishiga zamin yarata olmaymiz. Respublikada faoliyat ko'rsatayotgan umumiy o'rta ta'lim maktablarining deyarli barchasi yangitdan qurilgan va kapital ta'mirlangan qariyb 10 mingta maktab zamonaviy o'quv-laboratoriya asbob-uskunalarini bilan jihozlandi.

Pedagogik madaniyat – pedagogning shaxs va mutaxassis sifatida muayyan xulq-atvor, odob, muomala, xatti-harakat ko'nikma, malakalarini o'zlashtirish darajasi; pedagogning kasbiy vazifalarni hal qilish usul va vositalarini o'zlashtirganlik, pedagogik bilimdonlik, takt, texnika, madaniyatni namoyon qila olishning yuqori darajasi. Pedagogik odob – pedagog (o'qituvchi) oldiga uning o'ziga, kasbiga, jamiyatga, bolalarga va o'quv- tarbiya jarayonining boshqa ishtirokchilariga nisbatan munosabatda samimiy, ochiq bo'lishiga nisbatan qo'yiladigan ahloqiy talablar tizimi.

Shu konsepsiya doirasida o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash, axborotni mustaqil izlash, tahlil qilish kompetensiyalari va malakalarining rivojlanishiga alohida urg'u berishni hisobga olgan holda, zamonaviy innovatsion iqtisodiyot talablariga javob beradigan umumta'lim

dasturlari va yangi davlat ta'lim standartlarini joriy etish, o'quvchilarning bilim darajasini baholashda xalqaro PISA, TIMSS, PIRLS va boshqa dasturlarda doimiy ishtirok etish nazarda tutilgan. Ushbu vazifalarni amalga oshirish yo'lida PIRLS tadqiqotida muvaffaqiyatli ishtirok etish o'ziga xos o'rin tutadi. Shunday ekan, ta'lim sifatini baholash sohasidagi yangi xalqaro tadqiqot haqida xalq ta'limi tizimi xodimlari, o'qituvchilar hamda ushbu sohaga qiziquvchilar uchun ma'lumotlar yetkazib berish maqsadida «Xalqaro tadqiqotlarda boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash» nomli metodik qo'llanma ishlab chiqildi. Mazkur qo'llanmada PIRLS tadqiqoti, uning o'ziga xos xususiyatlari, nazorat-sinov materiallarining ishlab chiqilishi haqida umumiy ma'lumotlar berilgan. Pedagogika– bu lotincha so'zdan olingan bo'lib, “payne” bola, “agogeyn” – yetaklamoq degan ma'noni bildiradi. topgan.

Ta'limning kafolotlanganlik natijasi samaradorlikni va maqsadga erishishni belgilaydi. Bundan ko'rinadiki natija maqsadga qancha yaqin bo'lsa, o'quv-tarbiya jarayoni shuncha samarador hisoblanadi va bu ta'limning zamonaviy texnik vositalari va ilg'or texnologiyalarni amalga oshirishning muhim jihatlaridan bo'lib, ikkinchi talqin, ta'lim-tarbiya jarayoni maqsadi, vositasi, natijasini oldindan o'rganish, qayd etish yo'llari bilan o'qituvchining kafolotlangan natijaga erishishini ta'minlash. Vosita muayyan o'qitish metodi yoki usullardan muvaffaqiyatli foydalanish uchun zarur bo'lgan yordamchi o'quv materialidir.

O'z mohiyatiga ko'ra pedagogik texnologiya vaqt taqsimotiga muvofiq dasturlanib, ilmiy jihatdan asoslangan hamda kutilgan natijaga erishishni ta'minlovchi pedagogik jarayonning barcha bosqich va qismlarining vazifalari aniq belgilangan tizimni ifodalaydi.

Pedagogik texnologiya bu -oldindan loyhalangan ma'lum bir pedagogik tizimni amaliyotga joriy qilish. Pedagogik tizim bu shaxsga maqsadli pedagogik ta'sir ko'rsatish uchun zarur bo'lgan metodlar, vositalar va jarayonlar yig'indisi. Maqsadimiz o'quvchilarni oldindan bilimini mukammallashtirib uni samarali va sifatli bilimga ega bo'lishga ta'sir berish.

Tahlil va natija

Ta'lim texnologiyalari pedagogik faoliyatning ma'lum sohasini qamrab oladi. Didaktik jarayon bosqichlarini muayyan ketma-ketlikda qurish o'quvchilarning bilim faoliyatini mavzu bo'yicha

belgilangan maqsadlarga mos holda tanlangan o'qitish metodlari yordamida tashkil etish demakdir.

Boshlang'ich sinflarda ta'lim sifat samaradorligini oshirishda zamonaviy yondashuv - o'z mohiyati va mazmuniga ko'ra, ma'lum pedagogik nazariyaga asoslangan, u yoki bu tasnifga tegishli bo'ladi. Ularning samaradorligi to'g'risida fikr yuritilganda o'qitish jarayonini izga soladigan va uni maqsadli yo'naltira oladigan, o'qituvchi va o'quvchining hamkorlikdagi faoliyatini ta'minlash barcha ta'lim muassasalarining oldiga qo'yilayotgan maqsadga nechog'lik erishilayotganini ko'zda tutish kerak. Yoxud o'qitish metodlari bevosita ta'lim amaliyoti bilan aloqador konsepsiyasidir. Boshlang'ich sinflarda "O'qish" darslarida matnlar berilgan bo'lib, shulardan biri "Alisher Navoiy" matnidir. Matn badiiy va ilmiy uslubda berilgan.

Mashq shartida matnlarni taqqoslab, ularning o'xshash va farqli tomonlarini aniqlash topshirilgan. Mazkur matnni "Aqliy hujum" metodi yordamida o'rganish ko'zlagan maqsadga erishish imkoniyatini yaratadi. Bu metod asosida matn bilan bir necha bosqichda olib boriladi.

1-bosqich. O'quvchilarni mavzuni tushunishga tayyorlash. O'tgan mashg'ulotlarda berilgan nutq usullariga oid ma'lumotlar esga olinadi va takrorlanadi, har bir nutq uslubining o'ziga xos xususiyatlari yodga olinadi. Chunki matnlarni taqqoslash uchun o'quvchilarda nutq uslublariga oid ma'lumotlar yetarli bo'lishi kerak. Nutq uslublariga oid bilimlar yodga olingandan so'ng har ikki matn o'quvchilar tomonidan mustaqil o'qib chiqiladi. O'quvchilar matn mazmunini tushunishga harakat qiladilar.

2-bosqich. Berilgan matnlarning o'xshash tomonlarini aniqlash. Buning uchun o'qituvchi o'quvchilarga quyidagi savolni beradi? Har ikki matn qaysi jihatdan birbiriga o'xshaydi? O'quvchilar mazkur savolga shunday javob beradilar: - har ikki matn ham Alisher Navoiy haqida: - mantning mazmuni bir xil: - har ikki matndan ham Navoiy ijodi haqida fikr bildirilgan: - har ikkala matnda ham shoirning ustozlari nomlari keltirilgan: - Navoiyning turkiy tilda ijod qilganligi aytilgan: - Navoiyning jahonga tanilgan shoir ekanligi aytilgan - Forsiy shoirlarning Navoiy ijodiga munosabati ifodalangan. O'qituvchi o'quvchilarning Navoiy ijodiga umumlashtiradi va o'z munosabatini bildiradi.

3-bosqich. Har ikki matn asosida badiiy va ilmiy uslubga xos xususiyatlarni aniqlash. Bu bosqichda har bir uslubning o'ziga xos xususiyatlari aniqlanadi. Birinchi matnda badiiy uslubga

xos quyidagi xususiyatlar qo'llangan: tasviriy ifoda (zanjirband she'r) ko'chma ma'noli so'zlar (she'riyat osmoni, yulduzlarga hira tortdi, shuhratiga soya soldi). Ikkinchi matnda ilmiy uslubga xos quyidagi xususiyatlar qo'llangan: raqamlar (1441 yil tug'ilgan, XV asr 60-yillar), aniq dalillar Yevropa va Osiyo davlatlarini, Nizomiy Ganjaviy, Sadiy, Hofiz Sheroziy, Abdurahmon Jomiy kabi tarixiy shaxs nomlari, A.Jomiyning Navoiy haqidagi fikri keltirilgan. "Alisher Navoiy" matni shu metod yordamida o'rganilsa, o'quvchilar matn mazmunini yaxshiroq anglaydilar ularning mazmuniga chuqurroq kirib boradilar matnlarni qiyoslash orqali ularning mohiyatini teran idrok etadilar va interfaol metodlar o'quvchilarni fikrlashga, darslarda faol qatnashishga, darslarda faol ishtirokchi bo'lishiga o'rgatadi. Shunday qilib, yuqoridagi interfaol metodlarni ta'lim jarayoniga tatbiq etish asosida ta'lim samaradorligini oshirish va ta'lim jarayoniga zamonaviy yondashish dasturi amal bo'lib qoladi.

Xulosa

O'zbekiston Respublikasida ta'lim sohasida o'tkazilayotgan tub islohotlarning mazmuni bugungi kunda ta'lim jarayonini loyihalashga yangicha yondashuv bilan boyib bormoqda. Ta'limga zamonaviy yondashuv ta'lim jarayonini aniq vositalar yordamida samarali boshqarish va qo'yilgan o'quv maqsadlariga muvaffaqiyatli erishish natijalarini kafolatlaydi. Boshlang'ich sinflarda ta'lim sifat samaradorligini oshirishda zamonaviy yondashuv –vaqt taqsimotiga muvofiq dasturlanib, ilmiy jihatdan asoslangan hamda kutilgan natijaga erishishni ta'minlovchi pedagogik jarayonning barcha bosqich va qismlarining vazifalari aniq belgilangan tizimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.

5. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
6. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
7. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
8. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
9. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12(2), 2677-2683.
10. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). DASTURIY TA'MINOT YORDAMIDA ZAMONAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 1(1), 181-186.
11. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. Asian Journal Of Multidimensional Research, 10(6), 250-254.
12. Rahmonov, N. (2021). KORONA INQIROZNING XITOIY VA O'ZBEKISTON SAVDO-IQTISODIY ALOQALARIGA TA'SIRI. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
13. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
14. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovation rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.

**MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISH,
TARBIYA VA O'QUV JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH****Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi

Habibullayeva Rayhona

Qo'qon Universiteti, boshlang'ich va ta'limiy o'nalish talabasi,

Annotatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda rivojlanib borayotgan maktabgacha ta'lim tizimidagi yangiliklar, olib borilayotgan ulkan islohotlar, yangi barpo bo'layotgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari, oilaviy nodavlat va xususiy bog'chalarning rivojlanishi, maktabgacha ta'lim tizimida bola qamrovini yanada oshirish bo'yicha chora - tadbirlar haqida so'z boradi.

Annotation. This article discusses the innovations in the developing preschool education system in the country, the ongoing reforms, the emergence of new preschool education organizations, the development of family non-governmental and private kindergartens, measures to further increase the coverage of children in preschool education -We are talking about measures.

Kalit so'zlar: maktabgacha ta'lim, uzluksiz ta'lim, "Ilk qadam" davlat dasturi, ta'lim, tarbiya, taraqqiyot, rivojlanish, yangilik, pedagog.

Keywords: preschool education, continuing education, state program "First Step", education, upbringing, development, innovation, pedagogue.

Kirish

Maktabgacha ta'lim tizimi uzluksiz ta'limning birlamchi, eng asosiy bo'g'inidir. Mutaxassislarning ilmiy xulosalariga ko'ra, inson o'z umri davomida oladigan barcha axborot va ma'lumotning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrda oladi. Shu bois bolalarning sog'lom va bilimli, yetuk kadrlar bo'lib voyaga yetishida bog'cha tarbiyasi juda muhim o'rin tutadi. Maktabgacha ta'lim tizimining qanchalik muhim ahamiyatga ega ekanini Prezidentimizning bog'cha tarbiyasini olgan bola bilan bog'chaga bormagan bolaning fikrlash darajasi o'rtasidagi farq

xususidagi fikrlaridan ham bilish mumkin. Darhaqiqat, bugun maktabgacha ta'lim tizimini qayta ko'rib chiqish masalasi davlat siyosati darajasidagi masalalardan biriga aylandi. Davlatimiz rahbarining "O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi qarori mamlakatimiz ta'lim sohasida yangi tizimni yaratish va butun ta'lim tizimida sifat o'zgarishiga erishish, ta'limning uzluksizligini ta'minlash imkonini beradi.

Har bir mamlakatning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy-ma'naviy hayot darajasining yuksalishi ta'lim tizimining raqobatbardoshligi, ilm-fan taraqqiyoti bilan belgilanadi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida ta'lim sohasini tubdan takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish, intellektual salohiyatli, jismoniy barkamol avlodni shakllantirish, aniq fanlarni chuqurlashtirib o'qitish va iqtisodiyotning turli sohalari uchun malakali kadrlarni tayyorlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan bo'lib, pirovardida bugungi davr talabiga javob bera oladigan ta'lim tizimni yaratish ko'zda tutildi.

Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini hisoblangan ushbu soha har tomonlama sog'lom va barkamol bola shaxsini tarbiyalash va maktabga tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. Lekin, tahlillar shuni ko'rsatdiki, oxirgi yillarda turli omillar ta'sirida maktabgacha ta'lim tizimida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash borasida rivojlanish o'rniga, orqaga ketish holatlari, yil davomida maktabgacha yoshdagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga qamrab olish ko'rsatkichlari o'sishi tendensiyasi kuzatilmadi. Aksincha, so'nggi 20 yil davomida davlat tasarrufidagi maktabgacha ta'lim muassasalari soni 45 foizdan ziyodroq kamayib, bugungi kunda respublika bo'yicha bolalarning maktabgacha ta'lim bilan qamrab olinishi 30 foizni tashkil etdi. Bunga mavjud maktabgacha ta'lim muassasalarining moddiy-texnika bazasi zamonaviy talablarga javob bermasligi, tizimda variativ dasturlar, bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha muqobil shakllarning ishlab chiqilmaganligi, rivojlangan mamlakatlarning tajribasi yetarli darajada o'rganilmaganligi, faoliyat yuritayotgan pedagog kadrlarning aksariyati oliy ma'lumotli emasligi, ta'lim sifati monitoringi yuritilmaganligi kabi omillar sabab bo'ldi.

Davlatimiz rahbari O'zbekiston Respublikasi Davlat mustaqilligining 26 yilligiga bag'ishlangan tantanali marosimdagi nutqida: "Maqsadimiz kelgusi 3-4 yilda mamlakatimizdagi bog'cha yoshidagi bolalarni maktabgacha ta'lim muassasalariga to'liq qamrab olishdan iborat va biz bunga albatta erishamiz", - deb ta'kidlagan edi.

Darhaqiqat, o'tgan qisqa vaqt mobaynida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida»gi farmon va qarorlari imzolandi. Barcha sohalar qatori tizimda amalga oshirilayotgan o'zgarishlar, farmon va qarorlarda belgilangan vazifalarning ijrosi boshqa sohalar qatori Davlatimiz rahbarining doimiy e'tiborida bo'layotganligini guvohi bo'lmoqdamiz.

Kuni kecha Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida tizimda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinib, istiqboldagi vazifalar belgilab berildi.

Jumladan, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish, maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga sifatli tayyorlashni tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga jahon amaliyotida keng qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini joriy etish, maktabgacha ta'lim muassasalariga pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirishdan iborat dolzarb vazifalar qo'yildi. E'tirof etish kerakki, mazkur qonun loyihasining ishlab chiqilishi o'z navbatida ta'lim sohasiga oid milliy qonunchiligimizning yanada takomillashuviga, sohaga oid barcha munosabatlarning huquqiy asoslari mustahkamlashga xizmat qiladi.

Maktabgacha yoshdagi bolaga singdirilgan bilim va qadriyatlar uning butun kelgusidagi hayotini belgilab berishi sababli maktabgacha ta'lim uyg'un rivojlangan shaxsni shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Maktabgacha ta'limni boshqarishning zamonaviy mexanizmlarini joriy etish, tarbiya va o'quv jarayonini takomillashtirish, maktabgacha ta'lim muassasalarining infratuzilmasi va moddiy-texnik jihozlanishini yaxshilash bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish nazarda tutilmoqda. Shunday ekan, tizim oldiga qo'yilgan vazifalarning ijrosini ta'minlash biz Qonunchilik palatasi deputatlardan ham faollikni va mas'uliyatni talab etadi. Maktabgacha ta'lim muassasalari infratuzilmasi va moddiy-texnik bazasining hozirgi holati bolalarni maktabgacha ta'lim bilan to'liq qamrab olishni ta'minlashga imkon bermayapti. Shu bois, bugungi kunda maktabgacha ta'lim sohasini tubdan isloh qilish va yangicha modellashtirilgan o'quv tarbiyaviy jarayonini boshlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, maktabgacha tarbiya muassasasini boshqarish bilan bog'liq ravishda rejalashtirish va prognozlash pedagogik tahlil asosida aniq atrof-muhit sharoitida bolalar bog'chasining yaqin va kelajakdagi rivojlanish zonalarini aniqlash. Qolaversa maktabgacha ta'lim muassasasi to'g'risidagi namunaviy nizom o'qituvchilar tarkibiga o'z faoliyat yo'nalishlarini mustaqil ravishda belgilab, maktabgacha ta'lim muassasalarining tur xilma-xilligiga muvofiq bolalar bog'chasini rivojlantirish modelini yaratish va maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va o'qitish dasturini tanlash huquqi rejalashtirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. "Maktabgacha pedagogika" F.R.Qodirova. "Tafakkur" nashriyoti Toshkent 2019.
2. "Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat." N.N.Azizxodjaeva Toshkent 2005 .
3. O'zbek pedagogikasi antologiyasi [tuzuvchilar: K. Hoshimov, S. Ochil]
4. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi: pedagogik tadqiqotlar yo'nalishi va muammolari.
15. 5. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
16. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
17. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
18. [https://mitc.uz/uz/pages/information technologies](https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies)
19. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
20. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
21. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).

22. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. *Scientific progress*, 2(7), 808-816.
23. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
24. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
25. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
26. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
27. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
28. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
29. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
30. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. *Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi*, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
31. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

TEXNALOGIYANING TA'LIMDAGI O'RNI VA AHAMIYATI**Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrasida o'qituvchisi,

Isroilova Dilraxon Ibrahimjon qizi,

Qo'qon universiteti talabasi

Anotatsiya. Ushbu maqolada innovatsion ta'lim texnologiyalari, ta'lim texnologiyalari tasnifi, umuman o'quv jarayonidagi o'rni, fanlarni o'rganishda o'quv jarayoni samaradorligini oshirish uchun an'anaviy va innovatsion yondashuvlar, FSES HPE ga o'tish sharoitida sotsiologiyani o'qitish amaliyotiga innovatsion ta'lim texnologiyalarini joriy etish muammosi tahlili qisqacha yoritilgan.

Annotation. This article discusses innovative educational technologies, classification of educational technologies, their role in the educational process in general, traditional and innovative approaches to increase the effectiveness of the educational process in the study of sciences, sociology in the transition to FSES HPE An analysis of the problem of introducing innovative educational technologies into the practice of the unit is briefly described.

Kalit so'zlar: axborot texnologiyalari, ta'lim, metod, fses hpe.

Keywords: information technology, education, method, fses hpe.

KIRISH

Hozirgi davrda ta'limni axborot texnologiyalarisiz tasavvur qilib bo'lmaydi, mana shu sababli barchamiz «yangi pedagogik texnologiyalar» atamasini ishlata boshladik. Bir misol, shaxsiy kompyuter ta'limning imkoniyatlarini butunlay o'zgartirib yubordi. Internet leptomlar ta'lim tizimiga yangi pedagogik texnologiyalarni tatbiq etish bo'yicha yanada kattaroq imkoniyatlar yaratib berdi. O'zbekistonning mustaqilligi sharoitlarida ta'lim tizimini isloh qilish birinchi navbatda ta'lim va tarbiya tizimiga ilg'or axborot texnologiyalarning tatbiq etish bilan bog'liq.

Ma'lumki, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari mikroelektronika, hisoblash texnikasi (apparatli vositalar va dasturiy ta'minotlar), elektroaloqa va antoelektronika-mikroprosessorlar, yarimo'tkazgichlar va optik-tolali kabellar sohalaridagi kashfiyotlar bilan bog'liq.

Bu kashfiyotlar ulkan axborotlarni ishlab chiqish va saqlashga hamda ularni kommunikatsiya tarmoqlari orqali tez tarqatish imkonini beradi. Kompyuterlarni bir-biriga ulash va ularni bir-

biri bilan aloqa qilishga sozlash yangi kuchli texnologik tizimni umumiy protokoldan foydalanuvchi tarmoq axborot sistemalarini yaratishga imkon beradi. Ular odamlarni, ularning uylarini va idoralarni birlashtiradi hamda juda qisqa vaqt ichida ulkan topshiriqlar sonini ishlab chiqadi va bajaradi. Bu axborotlardan foydalanish xususiyatini va kommunikasiya tuzilishini tubdan o'zgartiradi. Shu bilan birga kompyuter tarmoqlari Yer sharining barcha nuqtalari bilan aloqa qilish imkonini beradi. Ta'lim tizimi uchun bu o'qituvchilar va o'quvchilar o'rtasida kommunikasiya uchun yangi imkoniyatlar yaratib beradi.

Hozirgi paytda kompyuter tarmoqlari davrida yangi texnologiyalarni yaratish va tarqatish xususiyatlari o'zgarmoqda hamda bu quyidagi yo'nalishlarda sodir bo'lmoqda: birinchidan, yuksak raqobatchilik hukm surishi bilan ajralib turadigan zamonaviy global bozorda ko'nikmalar har qachongidan ham katta ahamiyatga ega. Texnologiyalarni uzatish va tarqatish juda murakkab jarayon. Ikkinchidan, texnologiyalar qimmatligini tan olinishini aks ettiruvchi yangi global normalarni ishlab chiqish ham katta ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Deyarli barcha mamlakatlar tomonidan maqullangan yangi qoidalari intellektual xususiylikni himoya qilish rejimlarini barcha yerda kuchaytirmoqda. Uchinchidan, butun dunyoda ilmiy tadqiqotlar va tajriba-konstruktorlik loyihalashtirish sektorida xususiy sektor yetakchi rol o'ynaydi. Bu sektorda yangi texnologiyalarni ishlab chiqish uchun zarur moliyaviy mablag'lar, bilimlar va kadrlar katta qismi jamlangan. To'rtinchidan, eng yuksak malakali texnik mutaxassislarni ish bilan ta'minlovchi global mehnat bozori shakllanadi. Beshinchidan, yangi kompaniyalar, ilmiy-tadqiqotchilik laboratoriyalari va moliyalashtiruvchilar hamda korporasiyalar yangi texnologiyalar ishlab chiqarish global markazlariga birlashmoqdalar. Buning natijasida olimlar, moliyalashtiruvchilar va tadbirkorlarning o'zaro zarur aloqalarini ta'minlovchi yangi dinamik muhit yuzaga kelmoqda.

Tahlil va natija.

Ta'lim tizimining hozirgi holati noan'anaviy ta'lim texnologiyalarining rolini oshirish bilan tavsiflanadi. Talabalar tomonidan ularning yordami bilan bilimlarni o'zlashtirish an'anaviy texnologiyalarga qaraganda ancha tezdir. Ushbu texnologiyalar bilimlarni rivojlantirish, egallash va tarqatish xarakterini o'zgartiradi, o'rganilayotgan fanlarning mazmunini chuqurlashtirish va kengaytirish, uni tezda yangilash, samaraliroq o'qitish usullarini qo'llash, shuningdek, har bir kishining ta'lim olish imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirish imkonini beradi. Kompetensiyaga asoslangan yondashuvga asoslangan uchinchi avlodning yangi davlat ta'lim

standartlarini joriy etish talabani to'g'ri faol ishtirok etishi asosida bir qator fanlarni, shu jumladan sotsiologiyani o'qitish uslublarida sezilarli o'zgarishlarni nazarda tutadi. ta'lim jarayonining to'liq ishtirokchisi, uning katta mustaqilligi, aniq amaliy natijaga qaratilgan mashg'ulotlar.

Zamonaviy sharoitda Rossiyaning strategik rivojlanishining asosiy yo'nalishi har tomonlama modernizatsiya bo'lib, uning asosiy sharti innovatsion salohiyatga va uni amalga oshirish imkoniyatlariga ega ijtimoiy sub'ektlarning mavjudligidir. Oliy ta'lim salohiyati yetakchi o'rin tutadigan ushbu jarayonda ta'lim tizimining ishtirokisiz modernizatsiya jarayonlarini muvaffaqiyatli rivojlantirish uchun mustahkam zamin yaratish mumkin emas.

"Ta'lim texnologiyasi" tushunchasi keng qo'llanilishiga qaramay, o'zboshimchalik bilan ajralib turadi. Zagvyazinskiyning ta'kidlashicha, o'quv jarayonida qo'llaniladigan texnologiyalar turlari "aniqrog'i o'quv yoki pedagogik emas, balki o'qitish deb ataladi va ishlab chiqarish sohasidan olingan atamaning o'zi, albatta, ta'limda shartli ravishda qo'llaniladi va ta'lim texnologiyasining o'zi. ijtimoiy texnologiyaning bir turi sifatida ishlab chiqarish texnologiyasi kabi qattiq va oldindan belgilangan xususiyatga ega emas.

Texnologiya va metodologiyani farqlash muammosi hali ham juda ziddiyatli. Ba'zi olimlar texnologiyani metodologiyani amalga oshirish shakli deb hisoblashsa, boshqalari texnologiya tushunchasi metodologiyadan kengroq deb hisoblashadi. Zagvyazinskiy texnologiya va metodologiya ilmiy huquqiy qoidalar tizimiga asoslanishi kerak, deb hisoblaydi (ya'ni, ular tizimli xususiyatga ega), ammo ideal texnologiya qat'iy belgilangan retseptlar tizimiga ega bo'lib, ular maqsadga erishish uchun kafolatlanadi. Metodologiya nazariy qoidalarni amalga oshirish usullarining xilma-xilligini, o'zgaruvchanligini ta'minlaydi va shuning uchun maqsadga kafolatlangan erishishni anglatmaydi, ya'ni. hatto ideal texnika ham yuqori instrumental emas.

Mavjud ta'lim texnologiyalarining keng doirasi ularni tasniflashni taklif qiladi. Garchi bugungi kunda ta'lim texnologiyalarining yagona, aniq belgilangan tasnifi mavjud bo'lmasa-da, bir qator tadqiqotchilarning e'tiborini ikkita texnologiya guruhi jalb qilmoqda: an'anaviy va innovatsion ta'lim texnologiyalari. sotsiologiyani o'qitish amaliyotiga zamonaviy ta'lim texnologiyalarini joriy etish muammolarini o'rganish maqsadida biz Belgoroddagi universitetlarning sotsiologiya va maxsus sotsiologik fanlar o'qituvchilari. Ma'lumotlarni qayta ishlash "Ha-tizim" paketi yordamida amalga oshirildi. So'rov natijalari quyidagilarni ko'rsatdi.

Universitetda sotsiologiya va maxsus sotsiologik fanlarni o'qitish amaliyotiga yangi ta'lim texnologiyalarini joriy etish zarurligini hozirda respondentlarning 84,61 foizi deb javob bergan respondentlarning umumiy soni Respondentlarning atigi 15,38 foizi "alohida ehtiyoj yo'q" degan javobni tanlagan. Bu ma'lumotlar oliy o'quv yurtlari professor-o'qituvchilari sotsiologiya o'qitish amaliyotiga innovatsion texnologiyalarni joriy etish orqali o'quv jarayonini o'zgartirish zarurligini anglab yetganligidan, shuningdek, o'qitishning innovatsion texnologiyalaridan foydalanishning ahamiyati ortib borayotganidan dalolat beradi. Mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini modernizatsiya qilish munosabati bildiradi

Ma'lumotlarni qayta ishlash va tahlil qilishda biz o'qituvchining lavozimi va ilmiy fan sifatida sotsiologiyani o'qitishdagi ish stajiga qarab o'zaro guruhlariga e'tibor qaratdik. Yillar o'qitish amaliyotiga yangi ta'lim texnologiyalarini joriy etish zarurligini ko'rsatmoqda. Bizning fikrimizcha, buni yoshlarning ijodkorligi va tayyorgarligi bilan izohlash mumkin. ta'lim jarayonidagi innovatsiyalarga, ish tajribasi etarlicha uzoq bo'lganlar innovatsion texnologiyalarning rolini biladilar va ulardan foydalanish orqali o'quv jarayoniga rang-baranglik olib kirishni xohlashadi. Qizig'i shundaki, universitetda sotsiologiya fanini o'qitish tajribasi 3 yildan 6 yilgacha bo'lganlar sotsiologiyani o'qitish amaliyotiga yangi ta'lim texnologiyalarini joriy etishga "alohida ehtiyoj" yo'qligini aniq ko'rsatmoqda - respondentlarning 100 foizi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari rivojlanishining zamonaviy jahon darajasi shundayki, respublikada jahon axborot makonining infratuzilmalari va milliy axborot-hisoblash tarmog'i integratsiyasiga mos keluvchi milliy tizimni yaratish milliy iqtisodiyot, boshqarish, fan va ta'lim samaradorligining muhim omili bo'lmoqda. Bu muammolar ancha murakkab va ayni paytda respublikamiz uchun dolzarbdir. Hozirda olib borilayotgan iqtisodiy, tuzilmaviy va boshqa o'zgarishlarni amalga oshirish natijalari respublikada axborotlashtirish bilan bog'liq muammolarning qanday va qaysi muddatlarda hal etishga ham bog'liqdir.

Xulosa

O'quv fanlari bo'yicha elektron o'quv vositalarining yaratilishi mazkur fanlarni o'qitishda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatini yanada kengaytiradi. Bu o'z navbatida, talabalarning mazkur fanlar bo'yicha bilimlarini chuqur o'zlashtirishlarining asosiy omili bo'lib, ta'lim-tarbiya sifati va samaradorligini oshiradi. Ayni shunday sa'y-harakatlar amalga oshirilishi ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik va axborot texnologiyalarini keng tadbiiq etishni yanada jadallashtirish, professor-o'qituvchilarni ilg'or

pedagogik bilimlar va texnologiyalar bilan qurollantirish, ularning mahoratini oshirish, xorijiy oliy ta'lim muassasalari tajribasini chuqur o'rganish hamda ulardagi samarali usul va vositalarni milliy ta'lim tizimimizga joriy etish imkonini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bolgan-bolalar
2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies
5. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
6. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
7. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизmlарини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
8. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
9. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.

10. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
11. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
12. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
13. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
14. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
15. "Aqlli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
16. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigojida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
17. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

DAVLAT RIVOJI YO'LIDA KADR SALOHİYATI O'RNI**Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi,

Mahmudjonova Sevara,

Qo'qon Universiteti, boshlang'ich va ta'lim yo'nalish talabasi,

Annotatsiya. Ushbu maqolada bugungi kundagi davlat rivoji yo'lida kadr salohiyati o'rni, kutilayotgan o'zgarishlar, sifatli kadr tayyorlashni muammo va yechimlari qisqacha yoritilgan.

Annotation. This article briefly describes the role of human resources in the development of the state today, the expected changes, problems and solutions for quality training.

Аннотация. В данной статье кратко описывается роль человеческих ресурсов в развитии государства на сегодняшний день, ожидаемые изменения, проблемы и решения для качественного обучения.

Kalit so'zlar: Ilm, davlat rivojlanishi, kadr salohiyati.

Keywords: Science, state development, human resources.

Ключевые слова: наука, государственное развитие, человеческие ресурсы.

Kirish.

Mamlakatimiz tinchligi va osoyishtaligini ta'minlash, uning hur istiqboli uchun mas'uliyatni o'z zimmasiga olishga qodir, tashabbuskor, shijoatli yoshlarni tarbiyalash, ularni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, huquq va qonuniy manfaatlarini himoya qilish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Albatta, bu e'tibor zamirida mamlakatimiz yoshlarini har tomonlama kamol toptirish, ularni yuksak ma'naviyatli, mustaqil va erkin fikrlaydigan, zamonaviy ilm-fan yutuqlarini puxta o'zlashtirgan, har tomonlama sog'lom va barkamol avlodni voyaga yetkazishdek ezgu maqsad mujassam. Ayniqsa, yangi O'zbekistonda Uchinchi Renessans poydevorini bilimli va bunyodkor yoshlar bilan birgalikda barpo etish, ana shu muhim yo'nalishlarda boshlagan ishlarni davom ettirish va yangi, yuksak bosqichga ko'tarish maqsadida, o'tgan 2021 yilda mamlakatimizda «Yoshlarni qo'llab-quvvatlash va aholi salomatligini mustahkamlash yili», deb nom berishni taklif qilgani xalqimiz, ayniqsa yoshlarimiz tomonidan katta xursandchilik bilan kutib olindi.

Ta'kidlash joizki, mamlakatimizda ilm-fanni yanada ravnaq toptirish, yoshlarimizni chuqur bilim, yuksak ma'naviyat va madaniyat, kuchli salohiyat egasi etib tarbiyalash borasidagi muhim amaliy ishlarni davom ettirishimiz zarur va asosiy maqsadimiz ham yetuk malakali

mutaxassislarni tayyorlashdan iborat hisoblanadi. Zero, yoshlar ertangi kunimizning egalari hisoblanadi. Ularni biz bugun qanchalik ilmiy, ma'naviy, ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlasak, kelajagimiz shunchalik yorqin bo'lishiga shak-shubha yo'q.

Hammaga ma'lumki insoniyat o'tgan uzoq yillardan hozzirgi kunga qadar erishgan yutuqlari taqsinga sazovor. Uzoq tarixga biroz tuhtalgan ekanmiz shu o'rinda aytish joizki insonda mustahkam iroda, erishish uchun qo'yilgan aniq va o'zgarmas maqsadlar, intilish yo'lidagi to'siqlardan cho'chimaslik hissi va albatta Alloh tomonidan insonga berilgan boshqa tirik mavjudotlardan farqli ongimiz bu bizning eng buyuk imkoniyatlarimizdan biridir. Agar inson o'zidagi manashu imkoniyatlardan asta-sekin bo'lsada foydalana olmaganda, yoki qiyin ekanligini bilsada taslim bo'lmay harakat qilmaganida balkim hozirgi imkoniyatlar, bizga oddiy holdek tuyulishni allaqachon boshlagan atrofimizdagi qaysidir ma'noda mo'jizalar balkim bo'lmasdi. Lekin bunday bo'lmadi insoniyat buni uddasidan chiqdi ibtidoiy holatidan bugungi tobora mukammalashib borayotgan jarayonga yetib keldi. Biz buni uddaladik!

Bugungi kunda xalq, millat, davlat, butun bir dunyo tobora rivojlanib bormoqda. Tabiiki rivojlanish uchun ilm asos vazifasini tolaqonli egallagan. Ayni damda rivojlangan davlatlar: AQSH, Xitoy, Yaponiya, Germaniya, Buyuk Britaniya kabi davlatlardan tajriba ortirgan holda rivojlanyotgan, ya'ni rivojlanish yo'lidagi davlatimiz O'zbekiston ham rivojlangan davlatga aylanish maqsadi ostida ta'lim sohasiga ketta e'tibor qaratmoqda.

Endilikda mavzuyimizga ilmiy jihatdan yondashadigan bo'lsak Shaxs uzluksiz ta'lim jarayonida dunyoviy, ilmiy bilimlarni o'zlashtiradi, fan asoslarini puxta egallaydi, ishlab chiqarish sohalari bilan tanishadi, shuningdek, o'zida ijtimoiy ta'sirlar yordamida ma'naviy-axloqiy sifatlarni tarbiyalab boradi. Shaxsda o'zlashtirilgan bilim, faoliyat ko'nikmalari va hayotiy tajriba asosida kasbiy mahorat ham shakllanib boradi. Yuksak ma'naviy-axloqiy sifatlari va yuqori darajadagi kasbiy malakaga ega bo'lish uchun shaxs o'z oldiga muayyan maqsadni qo'ya olishi hamda unga erishish yo'lida tinimsiz izlanishi, o'qib-o'rganishi lozim. Shundagina u ijtimoiy raqobatga chidamli, malakali kadr bo'lib shakllanadi. O'z-o'zini anglash tuyg'usiga ega bo'lish, ta'lim sohasidagi xizmatlardan to'laqonli, samarali foydalana olish, ilmiy va kasbiy bilimlarni puxta o'zlashtirishga erishish shaxsga yetuk mutaxassis bo'la olishi uchun poydevor yaratadi. Inson kamoloti, eng avvalo, uning o'ziga bog'liqdir. Shu bois milliy dasturda shaxs va uning kamolotini shakllantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Shaxs kamoloti nafaqat o'zi uchun, balki

davlat va jamiyat taraqqiyoti, ravnaqi uchun ham muhim ahamiyatga egadir. Binobarin, fuqarolari yuksak ma'naviyatga ega jamiyat har tomonlama taraqqiy eta oladi.

Shaxs va davlatyaratilayotga o'rtasidagi aloqa ikki tomonlama xususiyatga ega. Shu bois har qanday davlat o'z fuqarolarining yashashi, mehnat qilishi, iqtidori va salohiyatini ro'yobga chiqarishi, uni namoyon eta olishi uchun yetarli darajada shart-sharoit yaratib bera olishi lozim. Respublika ta'lim tizimida davlat va jamiyat shaxsning har tomonlama shakllanishi, o'zligini namoyon eta olishi uchun yetarli darajada shart-sharoit yaratib berish mas'uliyatini o'z zimmasiga oluvchi sub'ekt sifatida namoyon bo'ladi.

Davlat va jamiyat ta'lim muassasalarining yuqori malakali raqobatbardosh mutaxassislarni tayyorlash yo'lidagi faoliyatini ham uyg'unlashtiradi hamda quyidagilarga kafolat beradi:

- Fuqarolarning bilim olish, kasb tanlash va o'z malakasini oshirish huquqlarning ro'yobga chiqarilishiga;
- Majburiy umumiy o'rta ta'lim hamda akademik litsey yoki kasb-hunar kollejida ta'lim olish yo'nalishini tanlash huquqi asosida majburiy o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limini olishga;
- Davlat grantlari yoki pulli-shartnomaviy asosda oliy ta'lim va oliy o'quv yurtidan keyingi ta'limni olish huquqiga;
- Davlat ta'lim muassasalarini mablag' bilan ta'minlashga;
- Ta'lim oluvchilarning o'qishi, turmushi va dam olishi uchun shart-sharoitlar yaratish borasidagi vazifalarning hal etilishida jamoatchilik boshqaruvini rivojlantirishga;
- Ta'lim jarayoni qatnashchilarini ijtimoiy jihatdan qo'llab-quvvatlashga;
- Sog'lik va rivojlanishida nuqsoni bo'lgan shaxslarning ta'lim olishiga;
- Uzluksiz ta'lim malakali, raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi bo'lib, ta'limning barcha turlari, davlat ta'lim standartlarini, kadrlar tayyorlash tizimi tuzilmasi va uning faoliyat ko'rsatish muhitini o'z ichiga oladi.

Xulosa.

Hozirgi amaliyot shuni ko'rsatadiki, pedagogika sohasigina emas, balki bakalavriatning barcha yo'nalishlarida stajerlik faoliyatini tashkil etish yosh kadrlarning o'z ish o'rinlariga ko'nikib ketishi, kadrlar ijtimoiylashuvining amalga oshishi uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Stajerlik faoliyatining tashkil etilishi, bir tomondan, yosh kadrning o'z yo'nalishi bo'yicha muvaffaqiyatli

ishlashi hamda uning ilmiy muammolarini tahlil qilishga xizmat qilsa, ikkinchi tomondan, kadrlarning o'z vaqtida ishga joylashishlarini tezlashtirishga olib kelishi ham mumkin.

Qaysiki davlat rivojlangan, dunyo tan olgan darajaga yetishni hohlar ekan bu masalada avvalo e'tibor qaratishi shart bo'lgan asosiy soha malakali kadrklar tayyorlash ekanligini va har qanday holatda ham kelajagi buyuk davlatga aylantra oladigan eng ishonchli manbaa bu yosh avlod va ularga berilayotgan imkonoyat hamda ishonchekanligini unutmashligi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. [https://mitc.uz/uz/pages/information technologies](https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies)
5. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
6. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
7. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
8. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
9. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.

10. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
11. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
12. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
13. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
14. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
15. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
16. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
17. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

TA'LIM TIZIMIDA INKLYUZIV TEXNOLOGIYA VA UNDAGI MUAMMOLARGA YECHIM**Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrasida o'qituvchisi,

I.B.Meliboyeva Qo'qon Universiteti NOTM MCHJ

"Iqtisodiyot va ta'lim" kafedrasida talabasi,

Annatsiya: Ushbu maqolada hozirgi kunda mamlakatimizdagi ta'lim tizimida dolzab bo'lgan muammo nogiron bolalar sog'lom tengdoshlari bilan sifatli ta'lim olish huquqi, pedagogik texnologiya hamda zamonaviy maktablarni qurish, inklyuziv ta'lim texnologiyalarida Rossiyaning ustuvor tomonlari va inklyuziv ta'limdagi muammo va yechimlari qisqacha yoritilgan.

Annotation: In this article, the current problem in the education system of our country is the right of children with disabilities to a quality education with healthy peers, pedagogical technology and the construction of modern schools, Russia's priorities in inclusive education technology and inclusive education. problems and solutions are briefly covered.

Аннотация: В данной статье актуальной проблемой в системе образования нашей страны является право детей с ОВЗ на качественное образование со здоровыми сверстниками, педагогические технологии и строительство современных школ, приоритеты России в технологиях инклюзивного образования и инклюзивного образования. кратко описаны проблемы и решения.

Kalit so'zlar: pedagogika, zamonaviy maktab, inklyuziv ta'lim.

Keywords: pedagogy, modern school, inclusive education.

Ключевые слова: педагогика, современная школа, инклюзивное образование.

Kirish

Ta'lim-tarbiya mazmuni, maqsad va vazifalari davrlar o'tishi bilan kengayib taraqqiy etib borishi natijasida uning shakl, usul va vositalari ham takomillashib bormoqda. Hozirgi inson faoliyatining asosiy yo'nalishlari shu faoliyatdan ko'zda tutilgan maqsadlarni to'liq amalga oshirish imkoniyatini beruvchi yaxlit tizimga, ya'ni texnologiyalarga aylanib bormoqda. Xuddi shu kabi ta'lim-tarbiya sohasida ham so'nggi yillarda ta'lim texnologiyalari faol tarzda amal qila boshladi. Ma'lumki, ta'lim-tarbiya jarayoni katta avlod tomonidan o'z bilim va tajribalarini o'sib kelayotgan avlodga o'rgatishdan iborat bo'lib, bu jarayonda, asosan, inson hayoti uchun zarur

axborotlarni avloddan- avlodga uzatish amalga oshiriladi. Inson hayoti axborotlar bilan chambarchas bog'liq. Insonning har bir harakati axborot olish va uzatish yoki undan foydalanish, ni o'rganish, o'zlashtirish, saqlash va boyitishdan iborat.

Hozirgi kunda zamonaviy o'qitish jarayonida, pedagogik texnologiyalar talablari asosida o'quv maqsadlariga erishiladi. Ilmiy texnik taraqqiyotning keskin yuksalish davrida (XX asrning ikkinchi yarmi), fan, texnika, texnologiyalar yuqori sur'atlarda rivojlanayotgan davda, o'qitishning an'anaviy tizimi (shu jumladan zamonaviy an'anaviy o'qitish) o'z umrini oxiriga yetdi. Hozirgi zamon avlodining rivojlanish sur'ati oldingilardan ko'ra ancha yuqori bo'lganligi sababli, o'qitishning an'anaviy tizimi, rivojlanishga to'sqinlik qila boshladi. Bunday sharoitlarda taraqqiyot, faqat har bir shaxsning mavjud imkoniyatlarini to'la ro'yobga chiqarish asosida amalga oshirilishi mumkin. Axborotning hajmi, xilma-xilligi, egallashga moyilligi va vositalarining yetariligi samarali individual va mustaqil o'qitishni tashkil etish uchun zaruriy shart-sharoitlar yaratadi. O'qitishni jadallashtirish maqsadida, pedagogning o'quvchiga bo'lgan munosabati «sardor»likdan, uning «sherigi»ga aylanishi zarur.¹- deb ta'kidlab o'tilgan.

Pedagogika fani oldida turgan muhim muammolardan biri o'qituvchi va pedagogik mehnat sharoiti muammosi hisoblanadi. Chunki, o'qituvchida barcha pedagogik g'oyalar mujassamlangan bo'lib, uning faoliyati orqali bu g'oyalar amalga oshiriladi va hayotga tatbiq etiladi. O'qituvchining ko'p qirrali va murakkab faoliyati zamirida yosh avlodni odobli, axloqli qilib tarbiyalash, ularni bilimlar bilan qurollantirish kabi muhim vazifalar yotadi.

Pedagogik texnologiya kafolatli ta'lim-tarbiya maqsadga erishish bilan ahamiyatli va dolzarbdir. An'anaviy ta'lim-tarbiya tizimida ham maqsad pedagogning asosiy muammosi bo'lib kelgan. Bugungi kunda o'zbekistonda kadrlar tayyorlash milliy dasturi ta'lim-tarbiya tizimini tubdan islox qilishdek tashkiliy tadbirlarda bevosita ta'lim-tarbiya vazifalarini qo'yadi. O'qitishda takrorlovchi bosqich texnologik jarayonda alohida o'rin tutadi. Takrorlashda: ta'limning umumiy maqsadi; umumiydan ma'lum aniq maqsad belgilanishi va har bir bosqichda o'quvchining o'zlashtirishi dajarasini aniqlash; shunga asosan ta'lim jarani muvofiqlashtiriladi, boshqariladi.

O'quvchilarning o'zlashtirish darajasi qanchalik tezligini va mukammaligi bilan belgilanadi. Pedagogik texnologiyaning printsipli kafolatli to'la o'zlashtirish ekan unda o'quv materialini

¹ <https://hozir.org/zamonaviy-oqitishning-pedagogik-psixologik-texnologiyalari.html>

bosqichma-bosqich o'zlashtirish, izchillik metodikasi asos bo'ladi. Aslida sharq, aniqrog'i, o'zbekiston ta'lim muassasalarida o'rta asrlardan boshlangan metodikadir. Tarixdan ma'lumki, fanning o'zlashtirishda izchillik va uzluksizlik printsipligiga asoslanilgan. Ya'ni har bir fan o'rganib bo'lingandan keyin musobaqa metodi orqali bilimlar tekshirilgan va to'la o'zlashtirgandan so'ng undan keyingi fanga (yoki bosqichga) o'tilgan.

Prezidentimiz 2020-yil oktabr oyidagi qararida: "2020 — 2025-yillarda xalq ta'limi tizimida inklyuziv ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi (keyingi o'rinlarda — konsepsiya) alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni o'qitish uchun inklyuziv ta'lim tizimini tashkil etish, ularning ta'lim olish huquqini kafolatlash va ta'minlash maqsadida ishlab chiqilgan.² Kelgusida "zamonaviy maktab"larni ushbu talablar asosida qurish va rekonstruksiya qilish rejalashtirilgan deb belgilab berdi.

Alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan bolalarni sog'lom bolalar qatorida umumta'lim maktablarida o'qitish amaliyotini rivojlantirish maqsadida ixtisoslashtirilgan ta'lim muassasalarida ta'lim olayotgan o'quvchilarning umumta'lim maktablariga integratsiyalashuvi (uyg'unlashtirgan holda ta'lim-tarbiya berish) tajribasi qo'llanilishi natijasida so'ngi yillarda quyidagi 500 nafarga yaqin alohida ta'lim ehtiyojlari bo'lgan o'quvchilar ta'lim muassasalariga qaytarildi.

Shuningdek statistika ma'lumotlariga ko'ra hozirgi kunda 3,2 mingdan ortiq ta'lim muassasalariga 13 ming nafarga yaqin o'quvchilar inklyuziv ta'lim bilan qamrab olingan.³

Tahlil va natijalar.

Ta'limning eng muhim muammosi - bu noqulay boshlang'ich sharoitga ega bo'lgan ayrim ijtimoiy guruhlar uchun foydalanish imkoniyati. Ular orasida imkoniyati cheklangan bolalar alohida o'rin tutadi. Bunday bolalarning sifatli ta'lim olishiga ijtimoiy tengsizlik bilan bog'liq ko'plab cheklovlar to'sqinlik qiladi. 1960-yillardan beri rossiya federatsiyasida va g'arbda olib borilgan sotsiologik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, ta'lim mavjud ijtimoiy tengsizlikni tasdiqlash va aks ettirishga intiladi, bu esa uni bartaraf etishga yordam beradi. Shuningdek Rossiya federatsiyasi davlat dumasiga taqdim etilgan "nogironlarning ta'limi (maxsus ta'lim) to'g'risida"

² O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 13-oktabrdagi PQ-4860-son qarori 1-Ilova

³ (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 14.10.2020-y., 07/20/4860/1383-son)

gi qonun loyihasi nogiron bolalarni ommaviy ta'lim muassasalarida o'qitish imkoniyatini belgilaydi.⁴-deb ta'kidlab o'tadi.

Bugungi kunda inklyuziv ta'lim rossiyada davlat ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri sifatida ko'rib chiqilishi mumkin. Unga o'tish mamlakatimizning BMTning bolalar huquqlari va nogironlar huquqlari to'g'risidagi konventsiyasini ratifikatsiya qilgani bilan oldindan belgilab qo'yildi. Biroq, bunday o'tish uchun nafaqat tegishli huquqiy hujjatlar, balki zarur shart-sharoitlar, qulay jamoatchilik fikri ham kerak.

Texnologik yondashuvlar tahlili shuni ko'rsatadiki, aksariyat o'qitish texnologiyalari bo'sh texnologiyalanganligi bo'yicha qolib ketmoqda. Bir qator texnologiyalarda nazariy asoslar kuchaytirilgan, amaliy tomoni u qadar oydinlashtirilmagan. Vaqt o'tishi bilan ularni qo'llash darajasi kengayib borishi natijasida mazmuni ham tegishlicha o'zgarib bordi. Hozirga kelib esa ta'lim texnologiyasi tushunchasining zamonaviy, ilmiy asoslangan yagona ta'rifini belgilash maqsadida bir qancha yirik olimlar tomonidan turli fikr va mulohazalar asoslab berildi. O'qitish texnologiyalari, pedagogik texnologiyalar, rivojlantiruvchi texnologiyalar, tarbiya texnologiyalari va ta'lim texnologiyalari iboralari turli davrlarda va turli manbalarda qo'llanilgan bo'lsada, barchasi umumiy maqsadni ko'laydi, ya'ni bunda ta'lim maqsadlariga erishish va har tomonlama yetuk shaxsni shakllantirishga qaratilgan pedagogik faoliyatni doimiy ravishda rivojlantirish hamda samaradorligini oshirish tizimi va loyihasi tushuniladi.

Nima uchun bugungi kunda ta'lim texnologiyalarining nazariy asosini yaratish va amaliyotga tatbiq etish zarurati tug'ildi?

Birinchidan, an'anaviy o'qitish tizimi, aytish mumkinki, yozma va og'zaki usullarga tayangani tufayli "axborotli o'qitish" sifatida tavsiflanadi, chunki o'qituvchi faoliyati faqat o'quvjarayonining tashkilotchisi sifatida emas, balki nufuzli bilimlar manbaiga aylanib borayotganligini ta'kidlagan holda baholanmoqda.

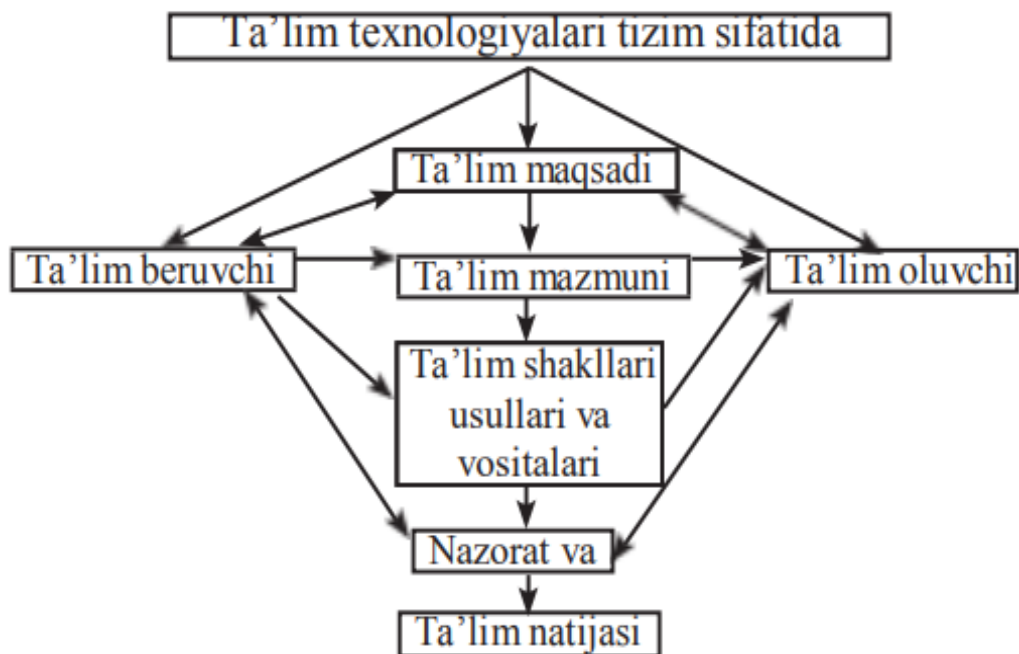
Ikkinchidan, ilmiy- texnik taraqqiyotning rivojlanayotgan bosqichida axborotlarning keskin ko'payib borayotganligi va ulardan o'qitish jarayonida foydalanish uchun vaqtning chegaralanganligi, shuningdek yoshlarni hayotga mukammal tayyorlash, malakali mutaxassislarni yetishtirish kabi talablar tizimi texnologik yondashuvni joriy etishni taqozo etmoqda. Bugungi kunda mamlakatimiz ta'lim sohasida ro'y berayotgan tub burilishlar har bir

⁴ 2012 yil 29 dekabrda N 273-FZ Federal qonuni (2015 yil 14 dekabrda tahrirda) "Rossiya Federatsiyasida ta'lim to'g'risida" [Elektron resurs] - Kirish rejimi: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_166143

ta'lim muassasasida didaktika sohasini jonlantirishni, ta'lim samaradorligini oshirishni, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashni talab etadi, yangilikni joriy etish yo'li esa har doim murakkab va uzoq. Ishonch bilan aytish mumkinki, ta'limni texnologik asosga qurish sifat darajasini oshirishga, natijalarni kafolatlash tizimiga o'tishga, o'z-o'zini takomillashtiruvchi mexanizmlarni yaratishga xizmat qiladi.

Ta'lim texnologiyasi - shunday bilimlar sohasiki, ular yordamida XXI asrda ta'lim sohasida katta burilishlar yuz beradi, o'qituvchifaoliyati yangilanadi, talaba- yoshlarda mustaqil va ijodiy fikrlash, bilimga intilish, o'z ustida ishlash, izlanish, o'z-o'zini rivojlantirish tizimli ravishda shakllanadi. Texnologik jarayon har doim zaruriy vositalar va sharoitlardan foydalangan holda amallarni muayyan ketma-ketlikda bajarishni ko'zda tutadi. Yanada aniqroq aytadigan bo'lsak, texnologik jarayon bu mehnat qurollari bilan mehnat ob'ektlariga bosqichma bosqich ta'sir etish natijasida sifatli mahsulot yaratish borasidagi ishchining 13 faoliyatidir

Ta'lim mazmuni, o'quv materiali quyidagilarda o'z aksini topadi: mazkur fanni o'qitish mazmunini o'zida aks ettirgan ta'lim texnologiyalari, darsliklar va o'quv qo'llanmalarining matni, axborot manbalari. O'qitish usullari, vositalari va tashkiliy shakllari, ya'ni ta'lim oluvchiga pedagogik ta'sir etish texnikasi va qurollari, axborot mazmuni va didaktik maqsadlarga uyg'un holda tanlab olinadi hamda amaliyotga tatbiq etiladi. Shuningdek, bunda ta'lim oluvchilarning yosh, fiziologik xususiyatlari, ta'lim muassasalarining moddiy jihozlanishi, ijtimoiy muhit ham hisobga olinadi.

1-rasm. Ta'lim tizimi

Xulosa.

Xulosa o`rinda shuni aytish joizki, ko`rsatilgan pedagogik tuzilmaning biror elementi ham mavjud bo`lmasa, unda pedagogik jarayon to`liq kechmaydi yoki ko`zlangan natijani to`liq bera olmaydi. Har qanday holda ham bunday pedagogik jarayondan ijobiy natija olish tasodifiy xarakterga ega bo`ladi. Ta'lim texnologiyasi haqida gap ketganda dahldor quyidagi hodisalarni bir-biridan farqlashga ehtiyoj tug`iladi: ta'limni didaktik loyihalash (1), loyihani amalga oshirish (2), ta'limning joriy va oraliq natijasiga ko`ra didaktik loyihasi tuzatish, o`zgartirishlar kiritish (3), ta'limni takrorlash (4), yakuniy nazorat (5). Bu hodisalarni 1- va 2-si an'anaviy ta'lim tajribasida ham uchraydi. Ta'lim texnologiyasining an'anaviy ta'lim tizimidan farqi shundaki, ta'lim natijasi va uning etalon darajasida bo`lishi doimo o`qituvchi hamda o`quvchining diqqat

markazida turadi: o'qituvchi ta'lim natijasini tez-tez tekshirib talim oluvchilarni o'zlari erishgan yutuqlaridan ogoh qilib turadi; o'quvchilar esa o'z yutuq va kamchiliklarini anglab, birinchisini yana ko'paytirishga, ikkinchisini esa bartaraf etishga intiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yhati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarorlari.
2. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. Rossiya Federatsiyasida ta'lim to'g'risida qonun.
4. Ochilov M. Yangi pedagogik texnologiyalar. - Qarshi.: Nasaf, 2000.
5. Azizxodjayeva N.N. Pedagogicheskiye texnologii i pedagogicheskoye masterstvo. - Tashkent: Moliya, 2002.
6. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
7. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
8. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
9. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
10. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
11. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
12. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.

13. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
14. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
15. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). DASTURIY TA'MINOT YORDAMIDA ZAMONAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
16. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254
17. Rahmonov, N. (2021). KORONA INQIROZNING XITOIY VA O'ZBEKISTON SAVDO-IQTISODIY ALOQALARIGA TA'SIRI. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
18. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003)
19. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
20. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
21. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

TA'LIMDA AXBOROT MUHITINING SHAKLLANISHI**Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,**

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi,.

Najmiddinova Mubinaxon Baxtiyorjon qizi,

Qo'qon universiteti, maktabgacha va ta'lim talabasi,

Anotatsiya: Ushbu maqolada jamiyat hayotida samarali foydalaniladigan axborot kutubxonalari va ta'limda bugungi kundagi axborot muhitini rivojlanishi, ahamiyati, kamchiliklari qisqacha yoritilgan.

Annotation: This article briefly describes the development, importance and shortcomings of today's information environment in information libraries and education, which are effectively used in public life.

Kirish so'zlar: axborot va ta'lim, kutubxona, internet tarmog'i, jamiyat.

Keywords: information and education, library, internet, community.

Kirish.

Jamiyat va shaxsning erkinligi, farovonligi va rivojlanishi asosiy insoniy qadriyatlarga tegishlidir. Ularga faqat bilimli fuqarolar o'z vazifalarini amalga oshirishga qodir bo'lganda erishish mumkin. Demokratik huquqlar va jamiyatda faol rol o'ynaydi. Jamiyat hayotida samarali ishtirok etish va demokratiyani rivojlantirish qoniqarli ta'lim, shuningdek, bilim, g'oyalar, madaniyat va axborotdan erkin va cheklanmagan holda foydalanish mumkin". (YUNESKO Manifesti "Yon jamoat kutubxonalri"). Bilimli, madaniyatli, bilimli shaxsni shakllantirish bolalar va o'smirlar kutubxonalari faoliyatining ustuvor yo'nalishi hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini (AKT) joriy etish, ta'lim muassasalarini kompyuter texnikasi bilan ta'minlash, telekommunikatsiya, global va mahalliy ta'lim tarmoqlarini rivojlantirish jarayonlari jadal sur'atlarda bormoqda. Bu axborot savodxonligi va madaniyati insonning muvaffaqiyatli kasbiy faoliyatining kalitiga aylanganligi bilan bog'liq. Axborot texnologiyalari zamonaviy hayotning ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Ularga egalik o'qish va yozish kabi fazilatlar bilan bir qatorga qo'yiladi. Texnologiya va axborotni mohirona va samarali o'zlashtirgan shaxs yangicha fikrlash uslubiga ega bo'ladi, yuzaga kelgan muammoni baholashga, o'z faoliyatini tubdan boshqacha tashkil etishga yondashadi.

Bolani axborot bilan ishlashga o'rgatish, o'rganishga o'rgatish zamonaviy maktabning muhim vazifasidir. AKT o'qituvchining o'quvchilarni mustaqil ravishda ma'lumot olish, tahlil qilish va

boshqalarga uzatishi kerak bo'lgan qiziqarli dunyo bilan tanishtirish qobiliyatini kengaytiradi. Talabalar AKT imkoniyatlarini qanchalik tez o'rgansalar, axborot olish va uni bilimga aylantirishning eng yangi usullaridan shunchalik tez foydalana oladilar. Boshlang'ich maktabni axborotlashtirish zamonaviy ta'lim sifatiga erishish va XXI asr bolasining axborot madaniyatini shakllantirishda muhim o'rin tutadi.

Tahlil va natijalar

Bugungi kunda Buryatiya Yoshlar kutubxonasi 16 mingdan ortiq foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatadi, ulardan o'rta maktab o'quvchilari 20,1%, kasb-hunar maktablari talabalari - 5%, umumta'lim maktablari va universitetlar talabalari - foydalanuvchilar umumiy sonining 59%. Kutubxonada o'tkazilgan turli so'rovlar, so'rovlar shuni ko'rsatdiki, Yoshlar kutubxonasi bilan bog'lanishning asosiy maqsadi ma'rifiy maqsad bo'lib, kutubxonamiz ushbu axborotga bo'lgan qiziqishni imkon qadar to'liq qondirishga intiladi.

Yuqoridagilarga muvofiq, Buryatiya Yoshlar kutubxonasining axborot-ta'lim muhiti konsepsiyasi quyidagi yo'nalishda ishlab chiqilmoqda: biz kutubxonaning axborot-ta'lim muhitining barcha tarkibiy qismlari o'rtasidagi aloqa va aloqalarni rivojlantirmoqdamiz. Kutubxona o'quv jarayonlarini qo'llab-quvvatlash uchun axborot resurslarini faol shakllantirmoqda, foydalanuvchilarning axborot madaniyatini tarbiyalash bo'yicha ish olib boradi, xizmat ko'rsatish darajasini oshirishga intiladi.

Kutubxona biz uchun axborot makonini kengaytirish orqali ishlaydi: u an'anaviy va noan'anaviy tashuvchilarda hujjat fondlarini shakllantiradi, tayyor ma'lumotlar bazalarini oladi, o'zining bibliografik va hujjatlarini yaratadi. Bugungi kunda kutubxonada 190 ming nusxaga yaqin hujjatlar fondi mavjud. 2008 yildan boshlab, kolleksiyalar xavfsizligini ta'minlaydigan Detex Line radiochastotali yong'inga qarshi tizimining joriy etilishi tufayli kutubxona kolleksiyalarni ko'p bosqichli tashkil etish bo'yicha ish boshladi, bu esa eng dolzarb va eng zarur narsalarni olib kelish imkonini beradi. - adabiyot talab qilish ochiq kirish, uni foydalanuvchiga imkon qadar yaqinlashtirish.

Foydalanuvchilarga xizmat ko'rsatish jarayonini sezilarli darajada tezlashtirish va jamg'arma bilan ishlashni yanada aniq tashkil etish imkonini beruvchi elektron hujjat berish tizimini joriy etish bo'yicha ishlar boshlandi. Yangi axborot texnologiyalarini joriy etish bo'yicha muayyan ishlar amalga oshirilmogda: mahalliy tarmoq Internetga kirish imkoniyati bilan. Foydalanuvchilar uchun 19 ta ish punkti jihozlangan bo'lib, ularning barchasi kutubxonaning

elektron katalogi, ma'lumotlar bazalari, ilmiy va o'quv internet resurslaridan foydalanish imkonini beradi, kutubxona fondidan elektron hujjatlar bilan ishlash yo'lga qo'yilgan.

Shakllanishdan tashqari axborot resurslari, ta'lim jarayonlarini ta'minlashning dolzarb yo'nalishi foydalanuvchilarning axborot madaniyatini shakllantirishdir. Kutubxonada amalga oshirilgan avtomatlashtirish (yaratish elektron katalog elektron ma'lumotlar bazalari bilan ta'minlash, internet tarmog'iga ulanish va h.k.) o'quvchilarimizning ushbu resurslardan foydalanishga tayyorligi masalasini ko'tardi. ESGAKI talabalari tomonidan kutubxona bazasida muntazam ravishda olib borilgan tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, foydalanuvchilarning ma'lum bir qismigina (taxminan 30%) g'oyaga ega va axborot resurslaridan to'liq foydalana oladi.

Yoshlar kutubxonasi avval kutubxona-bibliografik bilimlarni targ'ib qilish bo'yicha ish olib bordi: o'quvchilar uchun ekskursiyalar, kutubxona darslari, amaliy mashg'ulotlar o'tkazildi, endilikda bu tadbirlarning mavzu va shakllarini kengaytirish masalasi ko'tarildi. Endilikda foydalanuvchilar uchun yuqoridagi guruh ish shakllari bilan bir qatorda individual maslahatlashuvlar o'tkazilmoqda, elektron ma'lumotlar bazalari faol targ'ib qilinmoqda, fond foydalanuvchilarga imkon qadar yaqin elektron hujjatlar. Bundan tashqari, amerikalik yordami bilan notijorat tashkilot Kutubxonada yaratilgan "Project Harmony inc" O'quv markazi ular yangilar uchun o'qitilgan joyda axborot aholining ijtimoiy himoyalangan qatlamlari. Shunday qilib, Yoshlar kutubxonasi yagona axborot-kommunikatsiya makonini yaratish orqali foydalanuvchilarning o'quv, uslubiy va tashkiliy xarakterdagi ma'lumotlardan maksimal darajada foydalanishini ta'minlaydi.

Xulosa.

Axborotlashtirish nafaqat dunyoni tubdan o'zgartirdi, balki jamiyatning ishlab chiqaruvchi kuchlari va ishlab chiqarish munosabatlarini sifat jihatidan o'zgartirdi. Zamonaviy jamiyat yangi bosqichga - davlatga kirmoqda axborot jamiyati. Mamlakatimizda axborot jamiyatini shakllantirish va rivojlantirish ham ustuvor yo'nalish sifatida nomlanadi - "Rossiyada axborot jamiyatini rivojlantirish strategiyasi". Jamiyat rivojlanishining ushbu kontekstida uning "axborot" holati axborotlashtirishning natijasidir. Ammo zamonaviy tadqiqotlarda sabablar ketma-ketligi o'zgarib boshladi.

O'qitishda Axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalangan holda har xil turdagi darslarni amalga oshirish ulardan foydalanishning pedagogik shartlarini shakllantirish imkonini beradi: o'qituvchi va talabalarning etarli darajada axborot kompetentsiyasi; darsning tanlangan

shakliga muvofiq mavzu mazmunini taqdim eta olish; tegishli moddiy-texnik bazaning mavjudligi; mazmunini adekvat aks ettiruvchi va Internet va multimedia vositalarining o'quv resurslari bilan ifodalanadigan ta'lim muhitini modellashtirish. Multimedia va internetning jadal rivojlanishi pedagoglarda kompyuter yordamida o'qitishga katta qiziqish uyg'otganiga qaramay, AKTdan foydalangan holda ta'lim sifati va samaradorligini ta'minlash yetarli darajada yuqori darajada qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
5. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
6. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
7. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
8. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.

9. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
10. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). DASTURIY TA'MINOT YORDAMIDA ZAMONAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
11. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
12. Rahmonov, N. (2021). KORONA INQIROZNING XITOIY VA O'ZBEKISTON SAVDO-IQTISODIY ALOQALARIGA TA'SIRI. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
13. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
14. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
15. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

**MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTINING AXBOROT TRXNOLOGIYALARINING
BUGUNGI KUNDAGI O`RNI, MAQSADI VA VAZIFALARI**

Abdullajonov Davronjon Shokirjon o`g`li,

Qo`qon Universiteti, biznes kafedraasi o`qituvchisi,

Usmonova Bibihonim Elbekjon Qizi,

Qo`qon universiteti, maktabgacha va ta`lim yo`nalishi,

Anatatsiya. Ushbu maqolada bugungi kundagi maktabgacha ta`lim tashkilotining bugungi kundagi o`rni, rivojlanishi, kutilayotgan rejalar, qolaversa axborot texnologiyalarni keng joriy qilishdagi ahamiyati va kamchiliklari qisqacha yoritilgan.

Annotation. This article briefly describes the current role of the organization of preschool education, its development, future plans, as well as the importance and shortcomings of the widespread introduction of information technology.

Kalit so`zlar: maktabgacha ta`lim, axborot texnologiyalari, intellektual, ahloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish.

Keywords: preschool education, information technology, intellectual, moral, aesthetic and physical development.

Kirish

O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2016 yil 29 dekabrda "2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to`g`risida"gi PQ-2707-sonli qarori ijrosini ta'minlashda bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash darajasini tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga zamonaviy ta'lim dasturlarini tatbiq etish, malakali pedagog kadrlar bilan ta'minlash, bolalarni har tomonlama intellektual, ahloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish, ta'lim muassasalarning moddiy-texnika bazasini mustahkamlash ishlarini izchil davom ettirish maqsad qilib olindi.

Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo`yicha 2017-2021 yillarga mo`ljallangan dasturida belgilangan vazifalarni amalga oshirish chora-tadbirlari rejasi ishlab chiqildi. Ta'lim tizimining hozirgi kundagi rivojlanish bosqichida uning birinchi bo`g`ini hisoblangan maktabgacha ta'limda jadal o`zgarishlar yuz bermoqda va ular quyidagilarda namoyon bo`lmoqda: maktabgacha ta'lim muassasalari faoliyatining xuquqiy-me'yoriy asosi

takomillashmoqda; maktabgacha ta'lim muassasalari moliyaviy-xo'jalik faoliyatining yangi turlariga o'tmoqda; nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari tarmog'i kengaymoqda; ta'limning ilg'or texnologiyalari joriy etilmoqda; xodimlar malaka oshirish tizimi takomillashmoqda; qisqa muddatli guruhlar asosida maktabgacha ta'lim muassasalarining muqobil shakllari joriy etilmoqda.

Maktabgacha ta'limning mazkur Konsepsiyasi uning 2017 yilgacha bo'lgan vazifalari, strategiyasi, maqsad va tamoyillarini aniqlab beradi. Konsepsiyaning xuquqiy asosini quyidagi me'yoriy-xuquqiy hujjatlar tashkil etadi: O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi" va ta'lim sohasidagi boshqa huquqiy-me'yoriy hujjatlar.

Maktabgacha ta'lim uzluksiz ta'limning boshlang'ich bo'g'ini hisoblanadi. U bola shaxsini sog'lom va yetuk, maktabda o'qishga qiziqishni shakllantirish maqsadini ko'zlagan holda, olti-yetti yoshgacha oilada hamda davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalarida olib boriladi. Maktabgacha ta'limning maqsad va vazifalarini tatbiq etishda jamoat va homiy tashkilotlari, mahalla, xalqaro fondlar faol ishtirok etadilar. Maktabgacha ta'lim-bolaning individual va yosh xususiyatlarini inobatga olgan holda uning jismoniy va psixik rivojlanishini ta'minlovchi, uni uzluksiz ta'limning keyingi bosqichi - maktabga borishiga zamin yaratuvchi, har tomonlama maqsadli yo'naltirilgan ta'lim va tarbiya jarayonidir. Maktabgacha ta'lim o'zining shakl va usullaridan qat'iy nazar quyidagi vazifalarni bajarishi lozim:

- bolalarning jismoniy va psixik sog'ligini mustahkamlash;
- bolalarni milliy, umumiysoni, qadimiy va madaniy qadriyatlarga jalb etish;
- bolaning aqliy, intellektual salohiyatini rivojlantirish;
- milliy an'analar va udumlar asosida yuksak ahloqiy va ma'naviy sifatlarni shakllantirish;
- bolalarni tizimli va maqsadli ravishda maktabda ta'lim olishga tayyorlash, ularning individual xususiyatlari va iqtidorini rivojlantirish.

Yuqorida bayon etilganlar shunga guvohlik beradiki, O'zbekiston Respublikasidagi maktabgacha ta'lim tizimi bolaning individual xususiyatlarini inobatga olgan holda, davlat va jamiyat talablariga binoan har tomonlama rivojlantirilishini ta'minlashi lozim.

Maktabgacha yoshning xususiyati shundan iboratki, ushbu davrda aynan umumiy rivojlanish ta'minlanadi, natijada kelajakda har qanday ijtimoiy bilim, malaka, ko'nikma va faoliyatning turli ko'rinishlarini egallash uchun poydevor yaratiladi.

Ta'lim jarayoni bola shaxsiga yo'naltirilganligidan kelib chiqib, maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim-tarbiyasi shaxsning rivojlanishida ijodiy va insonparvarlik tamoyillariga asoslangan holda ta'lim-tarbiyaning usul va uslublari tizimidan tashkil topgan hamkorlik pedagogikasi tamoyillariga tayanib amalga oshirilishi lozim.

Pedagogik hamkorlikning asosiy holatlari-ta'limga tarbiyachi va bolaning o'zaro ijodiy hamkorligi sifatida munosabat; majburlamasdan o'qitish; qiyin maqsad g'oyasi (bolaning oldiga murakkab maqsad qo'yiladi va uni yengib o'tishiga ishonch hissi singdiriladi); tayanchdan foydalanish (tayanch signallar); o'z-o'zini tahlil qilish (bolalar faoliyati natijalarini yakka tartibda va jamoa bo'lib muhokama qilish); erkin tanlov (tarbiyachi tomonidan ixtiyoriy ravishda bolalarning o'quv dasturini yaxshiroq o'zlashtirishlarini maqsad sifatida belgilab o'qitish vaqtini tanlashi); guruhning intellektual foni (o'qitishning mazkur bosqichida ahamiyatli hayotiy maqsadlarni qo'yish va tarbiyalanuvchilar tomonidan dasturga nisbatan kengroq bilimlar egallash); shaxsiga yo'naltirilgan ta'lim, tarbiyachi va ota-onalar hamkorligi.

Ta'limning natijalari bolada hozirjavoblik, mehribonlik, muloqotchanlik, rostgo'ylik, haqiqatparvarlik, maqsad sari intilish, tashabbuskorlik, dadillik, tashkilotchilik, mehnatsevarlik, javobgarlikni his qilish, ziyraklik, vazminlik, mardlik, mustaqillik, ishchanlik, kuzatuvchanlik, topqirlik kabi shaxsiy fazilatlarining o'zgarishida namoyon bo'ladi. Ta'lim orqali inson va fuqaroning zamonaviy jamiyatga takomillashuvi hamda har tomonlama kirishuvi (qorishib ketishi) ta'minlanadi; zamonaviy bilimlar darajasiga mos keluvchi dunyo tasviri shakllanadi; dunyo darajasiga mos keluvchi shaxsning milliy va dunyoviy madaniyatga integratsiyasini zamin tayyorlovchi jamiyatning umumiy va professional madaniyati vujudga keladi; jamiyatning milliy kadrlar salohiyati ishlab chiqiladi va rivojlantiriladi.

Maktabgacha ta'lim jarayonida bolaga ta'lim-tarbiya berishda shaxsiga yo'naltirgan ta'lim modeli ustuvor sanaladi. Shaxsiga ongli yondashishning maqsadi-shaxsni rivojlantirish, uni berilgan standart va bosim ostida "o'zgartirish emas", balki "uni qanday bo'lsa, shundayligicha qabul qilish"dir. Shaxsiy yondashuv ta'lim jarayoni ishtirokchilarining shaxsiy majburiyatlarini rivojlantirish va to'liq namoyon qilish uchun sharoit yaratishni ko'zlaydi. Shaxsiy majburiyatlar - bu shaxs tomonidan "shaxs bo'lish" ijtimoiy buyurtmasini tatbiq etuvchi ma'lum fazilatlarining namoyon etilishidir.

Pedagog tomonidan qadriyatlar orasida yo'nalishini aniqlash uning kasbiy faoliyatini belgilaydi. Shaxsiga yondashuv pedagog va bolaga o'zini shaxs sifatida his qilishiga, ularning

imkoniyatlarini aniqlash va namoyon etishga, o'zini anglab yetishga, jamiyat tomonidan amalga oshirilishi mumkin bo'lgan o'z-o'zini anglash, o'z-o'ziga ishonish va o'zini kashf qilish usullariga imkon yaratadi.

Maktabgacha yoshda bola buyumlarning alohida yuzaki xususiyatlarini qabul qilishning yuqori cho'qqilarini egallaydi, ko'rgazmali shakldagi amaliy va aqliy vazifalarning yechimini topadi. Lekin bola hali buyumlarning ko'rinishiga ahamiyatsiz bo'ladi. Bu tabiiy hol chunki buyumlar uning uchun mavjuddir va ular bolani faqat amaliy va aqliy faoliyat ob'ekti sifatida qiziqtiradi. Maktabgacha yoshdagi bola buyumlarning mohiyatini emas, balki ularning tashqi ko'rinishi va ishlatilishiga qarab ish tutadi. Buyumlarning bizlarga qanday ko'rinishi bilan mohiyati o'rtasida katta farq bor. Buyumlarning mohiyati yuzaki emas, u shaxsiy tajriba orqasida yuzaga kelmaydi, to'g'ridan-to'g'ri qabul qilinmaydi. U ijtimoiy tashkillashtirilgan o'quv – dunyoni ilmiy anglash orqali kashf etiladi.

Tubdan o'zgartirilgan o'qitish – bola va pedagogning hamkorlikdagi tubdan o'zgartirilgan (ko'rgazmali-rivojlantiruvchi) pedagog va bola shaxsini mustaqil tarbiyalashga yo'naltirilgan faoliyati, qaysiki shaxsiy mazmunni hayotiy bo'shliqda qimmatli ahamiyatga ega bo'lgan, pedagog va bolaning universallashtirilgan tizimi.

Ijtimoiy pedagogik yondashuv. Uning mazmuni shundan iboratki, bola tomonidan insoniyat tajribasining o'zlashtirilishini ta'minlovchi rivojlanishni amalga oshirish. Bunday yondashuv ta'lim berish jarayonini yakuniy natijaga-bola shaxsining ijtimoiylashuviga erishishga yo'naltirilgan. Uning mohiyati bola tomonidan jamiyatning ahloqiy, ma'naviy o'zgarishlarni tubdan isloh qilishdir. Bunday yondashuvda ta'lim tarbiya beruvchi vazifani bajaradi.

Gnoseologik (bilish faoliyati) yondashuv o'qitish jarayoni mohiyatini anglash jarayonidan olib chiqadi va yuzaga kelgan anglash faoliyatini modifikatsiyalaydi (variatsiyalaydi). O'qitish insonning individual rivojlanishini tezlashtiradi, qaysiki ijtimoiy qonunchilikka bo'ysunadi. Shu bilan birga u insonning o'rnatilgan tartibda individual rivojlanishi bilan birga, inson ongining umumiy tarixiy rivojlanishiga ham bog'liqdir. O'qish umumiy va individual anglash shakllarini yaqinlashtiradi, individual faoliyatni umumiy anglash tizimiga yaqinlashtiradi, bolaning shaxsiy tajribalari va o'qish va o'qitish davrida yuzaga kelgan tushunchalar orasidagi tafovutlarni chaqiradi. Gnoseologik o'qitishning mohiyati ta'lim vazifalarini tabiiq etishda o'qitilayotgan ob'ektning individuallashtirish jarayonini amalga oshirishdan iborat. Psixologik yondashuv. Bu

yondashuv uchun insonning rivojlanishi va bilimlarni o'zlashtirishini psixologik nazariy bilimlarni yuzaga olib chiqishdan iborat.

Aqliy faoliyatning bosqichma-bosqich shakllanishi nazariyasini inobatga olgan holda (P.Ya.Galperin, N.F.Talo'zin), o'qitish birinchi materiallashgan bosqichdan ikkinchisi, ya'ni tayanch tashqi nutq faoliyatida saqlangan bosqichga o'tadi. Undan so'ng aqliy faoliyat to'liq ichki faoliyatda amalga oshiriladigan uchinchi, yuqori bosqichga o'tadi. Bunday yondashuvda o'qitishning mohiyati aqliy faoliyat shakllanishining bosqichlariga mos ravishda solishtiriladi. Bunday yondashuvda o'qitish o'qitiluvchining shaxsiga yo'naltiriladi va rivojlantiruvchi faoliyatni amalga oshiradi.

Ta'limning tarbiyaviy maqsadi – bola ehtiyojlarini tarbiyalash, pedagogik nuqtai-nazarni tadbqiq etish (kattalar tomonidan boshqarilayotgan jamoaviy faoliyatda bola tomonidan o'zining shaxsiy kechinmalari orqali "ahloqiy bosqichlar"ni bosib o'tish yo'li). Tarbiyaviy maqsadning mazmuni shundaki, bolada ahloqiy qadriyatlar tizimi, dunyoga hissiy-baholovchi munosabat shakllanadi. Ta'limiy maqsad shundan iboratki, bola ta'lim jarayonida o'zining, aqliy ehtiyojlarini qondirib uni o'rab turgan haqiqatni anglab boradi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, ta'limning tarbiyaviy, ta'limiy, rivojlantiruvchi, amaliy maqsadlari o'qitishning munosib vosita, usul va uslublarini tanlash sharti bilan tadbqiq etiluvchi va uslubiy tamoyillarni belgilovchi asosiy faktor bo'lib xizmat qiladi.

Axborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'limda axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish tobora dolzarb bo'lib bormoqda, chunki u multimediya eng mantiqiy va jozibali, o'yin shaklida bolalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, o'quv jarayonining ijodiy komponentini mustahkamlashga imkon beradi. Shu munosabat bilan, biz o'qituvchilarning axborot -kommunikatsiya texnologiyalarini etarli darajada bilmasligi va bu texnologiyalarni o'quv va tarbiya jarayonida qo'llash qobiliyati muammosiga duch kelyapmiz. Bu shart federal davlat ta'lim standarti bilan tartibga solinadigan kadrlarga qo'yiladigan asosiy talablardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://newtravelers.ru/uz/bluetooth/ispolzovanie-informacionno-kommunikacionnyh-tehnologii-ikt-v-dou.html>
2. Axborot texnologiyalari/M .Aripov, B. Begalov, Sh. Begimqulov, A 90 M. Mamarajabov.— T.: Noshir, 2009.— 368-b. I. Oripov M. B
3. Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim pedagogikasi kitobi Fotima QODIROVA, Shoista TOSHPO'LATOVA, Nargiza KAYUMOVA, Malohat A'ZAMOVA
4. <uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar>
5. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
6. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
7. https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies
8. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
9. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
10. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
11. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.

12. O'zbekiston Respublikasi prezidentining “«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi Farmoniga 1-ilova “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
13. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
14. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
15. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
16. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
17. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
18. “Aqli” qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
19. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
20. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMINI O`RNI VA BUGUNGI KUNDAGI ZAMONAVIY YONDASHUVLAR

Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi,

Xamzaliyev Shoxruza Sherzodjon qizi,

Qo'qon Universiteti

“Maktabgacha ta'lim” talabasi,

Anatatsiya. Ushbu maqolada mamlakatimizda rivojlanib borayotgan maktabgacha ta'lim tizimidagi yangiliklar, olib borilayotgan ulkan islohotlar, yangi barpo bo'layotgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari, oilaviy nodavlat va xususiy bog'chalarning rivojlanishi, maktabgacha ta'lim tizimida bola qamrovini yanada oshirish bo'yicha chora -tadbirlar haqida so'z boradi.

Abstract This article discusses the innovations in the developing preschool education system in the country, the ongoing reforms, the emergence of new preschool organizations, the development of family, non-governmental and private kindergartens, further increase the coverage of children in the preschool education system. We are talking about measures.

Kalit so'zlar: ta'lim, tarbiya, rivojlanish, taraqqiyot, yangilik, qamrov, muassasa, pedagog.

Keywords: education, upbringing, development, progress, innovation, coverage, institution, educator.

Kirish.

Bugungi kunda mamlakatimizda ta'lim tizimining barcha bo'g'inlarida ulkan islohotlar olib borilmoqda. Ayniqsa, mamlakatimiz kelajagi va ravnaqida muhim o'rin tutadigan maktabgacha ta'lim sohasiga alohida e'tibor qaratilmoqda. Zero, bu tizim jamiyatning birlamchi va eng muhim bo'g'inidir. Bolalarda maktabgacha bo'lgan yoshda aqliy faollik oshadi, axloqiy va jismoniy xislatlar shakllanadi. Shu bois maktabgacha ta'lim sohasini rivojlantirish bo'yicha ham tashkiliy, ham mazmun jihatidan ko'p ishlar qilinmoqda.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Davlatimiz rahbari tomonidan sohaga oid qabul qilingan qaror va farmonlar natijasida chekka qishloqlarda ham yangi zamonaviy bog'chalar barpo etilib, qisqa vaqt ichida maktabgacha ta'lim tashkilotlari soni 5 ming 200 tadan 18 ming 300 taga oshdi. Bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 2 barobar ortib, 60 foizga yetdi. Sohaga davlat-xususiy sheriklik mexanizmi

joriy etilishi tufayli 223 mingdan ortiq o'ringa ega bo'lgan 7 ming 400 ta xususiy bog'cha tashkil qilindi. Bu maqsadlar uchun 1 trillion 850 milliard so'm imtiyozli kredit mablag'lari yo'naltirilib, 20 mingga yaqin yangi ish o'rni yaratildi. Davlat tomonidan berilgan imkoniyat va imtiyozlar natijasida xususiy va oilaviy bog'chalar ham ko'paydi. Bugungi kunda barcha maktabgacha ta'lim muassasalarida 1 million 700 ming nafar bola tarbiyalanmoqda.

Qolaversa, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining «2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi, «O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirligi faoliyatini tashkil etish to'g'risida»gi farmon va qarorlari, shuningdek, Maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha 2017-2021 yillarga mo'ljallangan Dasturi hamda respublikada maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha «Yo'l xaritasi» asosida misli ko'rilmagan ishlar amalga oshirildi.

Shuningdek, barcha sohalar qatori tizimda amalga oshirilayotgan o'zgarishlar, farmon va qarorlarda belgilangan vazifalarning ijrosi boshqa sohalar qatori Davlatimiz rahbarining doimiy e'tiborida bo'layotganligini guvohi bo'lmoqdamiz. Qabul qilinayotgan farmon va qarorlarning hayotga tatbiq etilishi natijasida yil yakuni bo'yicha maktabgacha ta'lim muassasalariga bolalarning qamrovi 10 foizga oshishi, 2018 yilda esa maktabgacha ta'lim muassasalarini saqlash harajatlari joriy yilga nisbatan 32 foizga o'sishi kutilmoqda. Kuni kecha Prezident Shavkat Mirziyoyev raisligida o'tkazilgan videoselektor yig'ilishida tizimda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinib, istiqboldagi vazifalar belgilab berildi.

Jumladan, ilg'or xorijiy tajribani hisobga olgan holda bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish sharoitlarini yaratish, maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni maktabga sifatli tayyorlashni tubdan yaxshilash, ta'lim-tarbiya jarayoniga jahon amaliyotida keng qo'llaniladigan zamonaviy ta'lim dasturlari va texnologiyalarini joriy etish, maktabgacha ta'lim muassasalariga pedagog kadrlarni tayyorlash va malakasini oshirish mexanizmini takomillashtirishdan iborat dolzarb vazifalar qo'yilgan. Har bir mamlakatning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy-ma'naviy hayot darajasining yuksalishi ta'lim tizimining raqobatbardoshligi, ilm-fan taraqqiyoti bilan belgilanadi.

Shu bois, O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida ta'lim sohasini tubdan takomillashtirish, ta'lim sifatini oshirish, intellektual salohiyatli, jismoniy

barkamol avlodni shakllantirish, aniq fanlarni chuqurlashtirib o'qitish va iqtisodiyotning turli sohalari uchun malakali kadrlarni tayyorlash ustuvor vazifalar sifatida belgilangan bo'lib, pirovardida bugungi davr talabiga javob bera oladigan ta'lim tizimni yaratish rejalashtirildi. Maktabgacha ta'lim vazirligi huzurida tashkil etilgan Infratuzilmani rivojlantirish injiniring kompaniyasi maktabgacha ta'lim tizimi obyektlarini qurish, kapital ta'mirlash, rekonstruksiya qilish va jihozlash bo'yicha buyurtmachi sifatida hududdagi bog'cha yoshidagi bolalar soniga muvofiqlashtirilgan, ilg'or xorijiy tajribaga asoslangan loyiha ishlarini tashkil etishda katta mas'uliyat bilan yondashish zarur.

Shuningdek, mahalliy kengash deputatlari maktabgacha ta'lim muassasasi mavjud bo'lmagan hududlarda yangi ta'lim tashkilotlarini qurish uchun har yilgi qabul qilinadigan davlat dasturiga taklif kiritishi hamda mahalliy byudjet mablag'lari taqsimlanishida mazkur hududlarga alohida e'tibor qaratishlari maqsadga muvofiqdir.

Tuman, shahar hokimlari xususiy bog'cha ochish istagini bildirgan tadbirkorlarni qo'llab-quvvatlashi, mazkur vazifalar ijrosida faol ishtirokchi bo'lishlari g'oya muhimdir. Zero, bolalarni maktabgacha ta'lim tashkilotlariga 100 foiz qamrab olish, bog'chalar uchun bilimli pedagoglar, yetuk kadrlar tayyorlash va ularning malakasini oshirishning amaldagi tizimini jahon talablariga javob beradigan darajaga yetkazishimiz eng muhim vazifalardan biridir.

Muhokoma va natija

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2021-yil 24-may kuni hududlarda maktabgacha ta'lim muassasalari qamrovini kengaytirish masalalari muhokamasi yuzasidan o'tkazgan yig'ilishlarida 53 ta tumanda 34 ming o'rinli 2 mingta oilaviy bog'cha tashkil etish choralari belgilandi. Bunday bog'chalarga qo'shimcha ishchi yollashga ruxsat berib, qabul qilinadigan bolalar sonini ikki barobar oshirish taklifi ma'qullandi. Davlat rahbari asosiysi ta'lim-tarbiya mazmuni ekanini ta'kidlab, oilaviy bog'chalarga o'quv qo'llanma va metodik materiallarni bepul etkazib berish vazifasini qo'ydi.

Buning uchun davlat tomonidan jami 30 milliard so'm ajratiladi. Shuningdek, bunday muassasalarni zarur jihozlar bilan ta'minlash uchun 5 foiz stavkada 30 million so'mgacha imtiyozli kreditlar beriladi. O'lis hududlarda maktabgacha ta'lim qamrovini kengaytirishning yana bir manbasi – davlat-xususiy sheriklik asosidagi bog'chalardir. Bugungi kunda bunday muassasalarda bir bola uchun 50 foiz xarajatlar subsidiya qilib kelinmoqda. Yig'ilishda ushbu subsidiya miqdorini 75 foizga etkazish, xususiy bog'chalarning elektr energiyasi va tabiiy gaz

to'lovining 50 foizini davlat byudjetidan qoplash bo'yicha ko'rsatmalar berildi. Davlat tomonidan yangi bog'chalar qurish ishlari ham davom ettirilmoqda. 2021- 2022 yillarda 23 ta tumanning olis va chekka hududlarida 50 ta maktabgacha ta'lim muassasasi barpo etish rejalashtirilgan. Buning uchun qamrov darajasi eng past va bolalar soni 250 tadan oshgan 50 ta mahalla tanlab olingan. Prezident ushbu bog'chalarni ilg'or xorijiy tajriba asosida qurish, zamonaviy jihozlar va qo'llanmalar bilan ta'minlash yuzasidan topshiriqlar berdi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, Uchinchi Renessansning poydevorini yaratish uchun bizga kichik Xorazmiy, Beruniy, Navoiylar tarbiyalaydigan ta'lim maskanlari kerak. Bu yuksak marrani zabt etishga ma'rifatga "iligi tuq" xalqimiz, ilm-fan, ta'lim va tarbiyani rivojlantirish uchun barcha kuch, mablag' va imkoniyatimiz bor.

Maktabgacha ta'lim muassasalarining 12 ming nafar xodimini o'qitish va malakasini oshirish bo'yicha qisqa muddatli kurslar tashkil etilishi belgilandi. Bundan tashqari maktabgacha ta'lim tizimi kengaytirilib quydagi vazirliklar tashkil qilindi: Vazirlik tizimiga quyidagilar kiradi:

- Vazirlikning markaziy apparati;
- hududiy bo'linmalar;
- Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish instituti;
- "Ilk Qadam" jurnali tahririyati;
- davlat maktabgacha ta'lim tashkilotlari;
- Axborot va pedagogika texnologiyalari innovatsion markazi;
- Maktabgacha ta'limni rivojlantirish jamg'armasi;
- Ixtisoslashtirilgan loyiha-izlanish instituti;
- Infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha injiniring kompaniyasi;
- Maktabgacha ta'lim vazirligining pedagogika kollejlari.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar

2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
5. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
6. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
7. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
8. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
9. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12(2), 2677-2683.
10. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). DASTURIY TA'MINOT YORDAMIDA ZAMONAVIY BOSHQARUVNI TASHKIL ETISH ISTIQBOLLARI. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 1(1), 181-186.
11. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. Asian Journal Of Multidimensional Research, 10(6), 250-254.

12. Rahmonov, N. (2021). KORONA INQIROZNING XITOIY VA O'ZBEKISTON SAVDO-IQTISODIY ALOQALARIGA TA'SIRI. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
13. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
14. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
15. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
16. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI SOHASIDA ILMIY IZLANISHLAR OLIB BORISH TENDENSIYALARI

Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li,

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrasida o'qituvchisi,

Xursandmurodova Nigora Erkin qizi,

Qo'qon Universiteti, boshlang'ich va ta'lim yo'nalish talabasi,

Annotatsiya. Ushbu maqolada axborot texnologiyalar sohasida ilmiy izlanishlar, bugungi kundagi o'rni, iqsodiyotni boshqarishdagi o'zgarishlar, shuningdek bozor munosabatlarga o'tish va kelgusidagi rejalar bo'yicha qisqacha yoritilgan.

Annotation. This article provides a brief overview of research in the field of information technology, its current role, changes in the management of the economy, as well as the transition to market relations and future plans.

Аннотация. В данной статье представлен краткий обзор исследований в области информационных технологий, их современная роль, изменения в управлении экономикой, а также переход к рыночным отношениям и планы на будущее.

Kalit so'zlar: texnologiyalar, Internet, axborot axborot-kominikatsiya, bilim, ko'nikma, zamonaviy, boshlang'ich sinflarda, maktab, ilmiy, axborot, idrok, faolyat, rivojlantirish.

Keywords: technology, Internet, information and communication, knowledge, skills, modern, primary school, school, science, information, cognition, activity, development.

Ключевые слова: технологии, Интернет, информация и общение, знания, умения, современные, начальная школа, школа, наука, информация, познание, деятельность, развитие.

Kirish.

Axborot texnologiyasi insoniyat taraqqiyotining turli bosqichlarida ham mavjud bo'lgan bo'lsa-da, hozirgi zamon axborotlashgan jamiyatining o'ziga xos xususiyati shundaki, sivilizatsiya tarixida birinchi marta bilimlarga erishish va ishlab chiqarishga sarflanadigan kuch energiya, xomashyo, materiallar va moddiy iste'mol buyumlariga sarflanadigan xarajatlardan ustunlik qilmoqda, ya'ni axborot texnologiyalari mavjud yangi texnologiyalar orasida yetakchi o'rinni egallamoqda.

Bugungi kunda axborot texnologiyasini shartli ravishda "saqlovchi, ratsionallashtiruvchi, yaratuvchi" turlarga ajratish mumkin. Birinchi turdagi texnologiyalar mehnatni, moddiy resurslarni, vaqtni tejaydi. Ratsionallashtiruvchi axborot texnologiyalariga chiptalar buyurtma qilish, mexmonxona xisob-kitoblari tizimlari misol bo'ladi. Yaratuvchi (ijodiy) axborot texnologiyalari axborotni ishlab chiqaradigan, undan foydalanadigan va insonni tarkibiy qism sifatida o'z ichiga oladigan tizimlardan iborat.

Axborot texnologiyalari ma'lumotlarni boshqarish va qayta ishlash texnologiyalaridir. Odatda bu atama ostida kompyuter texnologiyalari tushuniladi. Axborot texnologiyalari sohasida turli axborotni EHM va kompyuter tarmoqlari orqali yig'ish, saqlash, himoyalash, qayta ishlash, uzatish kabi amallar ustida ishlar olib boriladi.

Axborotlashtirish vaqtinchalik tadbir' emas, rivojlanishning zarur vositasidir va axborotli muxitning hozirgi rivojlanish darajasidagi holatini informatikasiz qo'llab bo'lmaydi. Axborotlarni tez, sifatli yig'ish saqlash, qayta ishlash va uzatish kabi vazifalarni bajarishda hisoblash texnikasining xizmati beqiyos ekaniga ishonch hosil qilmoqdamiz. Iqtisodiyotning boshqarishdagi o'zgarishlar, bozor munosabatlarga o'tish buxgalteriya xisobini tashkil qilish va olib berishga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Axborot texnologiyasi asosiy texnik vositalari sifatida hisoblash-tashkiliy texnikadan tashqari aloqa vositalari – telefon, teletayp, telefaks va boshqalar qo'llaniladi. Axborot texnologiyalari industriyasi majmuini kompyuter, aloqa tizimi, ma'lumotlar ombori, bilimlar ombori va u bilan bogliq faoliyat soxalari tashkil kiladi.

Bugungi kunda axborot texnologiyasini shartli ravishda "saqlovchi, ratsionallashtiruvchi, yaratuvchi" turlarga ajratish mumkin. Birinchi turdagi texnologiyalar mehnatni, moddiy resurslarni, vaqtni tejaydi. Ratsionallashtiruvchi axborot texnologiyalariga chiptalar buyurtma qilish, mexmonxona xisob-kitoblari tizimlari misol bo'ladi. Yaratuvchi (ijodiy) axborot texnologiyalari axborotni ishlab chiqaradigan, undan foydalanadigan va insonni tarkibiy qism sifatida o'z ichiga oladigan tizimlardan iborat.

Axborot texnologiyalarining xozirgi zamon taraqqiyoti hamda yutuqlari fan va inson faoliyatining barcha soxalarini axborotlashtirish zarurligini ko'rsatmoqda. Jamiyatni axborotlashtirish deganda, axborotdan iqtisodni rivojlantirish, mamlakat fan-taxnika taraqqiyotini, jamiyatni demokratlashtirish va intellektuallashtirish jarayonlarini jadallashtirishni ta'minlaydigan jamiyat boyligi sifatida foydalanish tushuniladi.

Darxaqiqat, jamiyatni axborotlashtirish—inson xayotining barcha jabxalarida intellektual faoliyatning rolini oshirish bilan boglik ob'ektiv jarayon xisoblanadi. Jamiyatni axborotlashtirish respublikamiz xalqi turmush darajasining yaxshilanishiga, ijtimoiy yexhtiyojlarining kondirilishiga, iqtisodning usishi hamda fan-texnika tarakkiyotining jadallashishiga xizmat kiladi. Jamiyatni axborotlashtirish jaraenini 5 asosiy yunalishga ajratish mumkin:

- Mexnat, texnologik va ishlab chiqarish jaraeni vositalarini kompleks avtomatlashtirish.
- Ilmiy tadkikotlar, loyixalash va ishlab chiqarish axborotlashtirish.
- Tashkiliy- iktisodiy boshkarishni avtomatlashtirish.
- Axoliga xizmat ko'rsatish soxasini axborotlashtirish.
- Talim va kadrlar tayerlash jaraenini axborotlashtirish.

Bilim olishda, ya'ni ma'lum turdagi abortoria uzlashtirishda kompyuter tizimining yordami benixoya kattadir. Axborot qanday ko'rinishda ifodalanishidan qat'i nazar, uni yigish, saqlash, kayta ishlash va foydalanishda kompyuter texnikasining rolini quyidagilar belgilaydi:

Birinchidan, o'qitishda yangi axborot texnologiyalaridan foydalanish standart (an'anaviy) tizimga nisbatan o'quv jarayonini jadallashtirib, talabada ilmga qiziqishni oshiradi, ular ijodiy faoliyatini o'stiradi, bilim berishga differentsial yondashish, olingan bilimlarni takrorlash, mustaxkamlash va nazorat qilishni yengillashtiradi, talabani o'quv jarayonining sub'ektiga aylantiradi.

Ikkinchidan, yangi axborot texnologiyalaridan ta'lim-tarbiya jarayonida quyidagi shakllarda foydalanish mumkin bo'ladi:

- muayyan pedmetlarni ukitishda kompyuter darslari;
- kompyuter darslari—kurgazmali material sifatida;
- talabalarning guruxli va frontal ishlarini tashkillashtirishda;
- talabalarning ilmiy izlanishlarini tashkillashtirishda;
- talabalarning ukishdan bush vaktlarini to'g'ri tashkil qilish masalalarini xal yetishda va x.k.

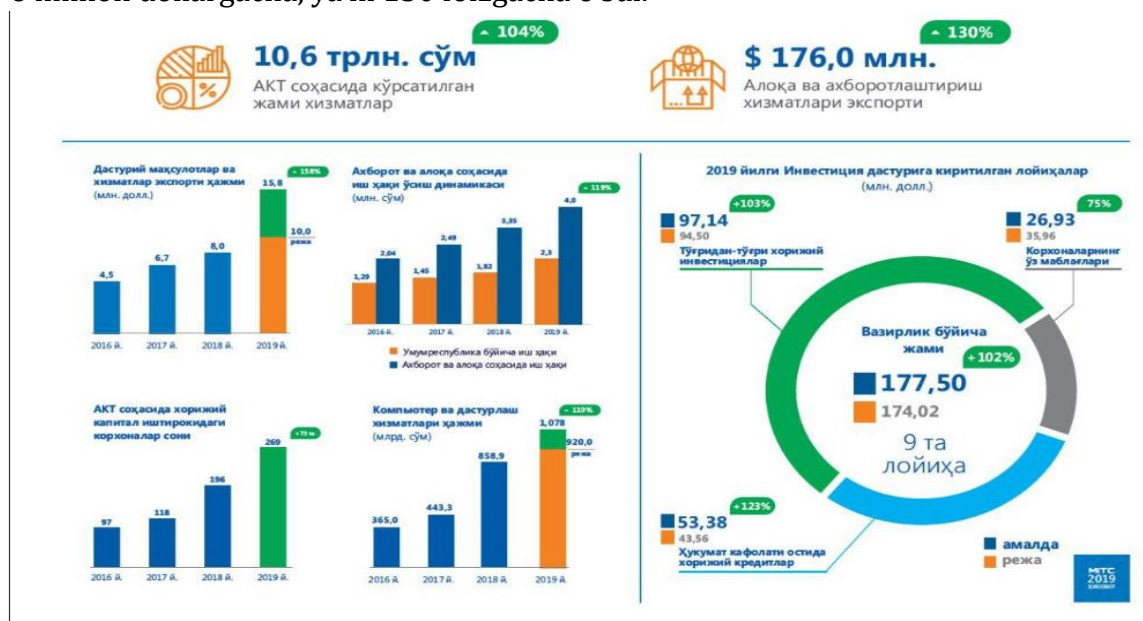
Mexnat samaradorligining bundan keyingi o'sishi va farafonlik darajasini ko'tarish. katta xajmdagi multimediya axborotini (matn, grafika, video tasvir, tovush, animatsiya) qabul qilish ishlashga yangi intellektual vositalar va inson mashina interfeyslardan foydalanish asosidagina yerishish mumkin. Informatikada mexnat unumdorligini oshirish suratlari etarli bo'lmasa, butun

halq xo'jaligida samaradorligini o'sishi anchagina kamayib ro'y berishi mumkin. Xozirgi dunyodagi barcha ish joylarining 50 foizi ga yaqin axborotni qayta ishlash vositalari bilan ta'minlangan.

Tahlil va natijalar

Jamiyatni axborotlashtirish, yangi axborot texnologiyalari bilan ta'minlash insonlarning turli – tuman ma'lumotlarga bo'lgan yehtiyojini qondirishda muxim o'rin tutadi. Bugungi kunda ijtimoiy turli ko'rinishdagi axborotlar majmuasi keng va rivojlangan bo'lib, uning jamiyatda tutgan o'rni bexisobdir. Bugungi kunda axborot texnologiyalari sohasi respublikamizning rivojlanishida muhim o'rin tutib kelmoqda. O'tgan yillar mobaynida O'zbekiston Respublikasi hukumati tomonidan yurtimizda axborot texnologiyalarini keng joriy qilish va rivojlantirish borasida olib borgan siyosati hozirgi kunga kelib o'z natijalarini ko'rsatmoqda. Iqtisodiy raqamlarga nazar tashlanadigan bo'lsak, o'tgan yildagi natijalarni ijobiy deb baholasa bo'ladi. AKT sohasida ko'rsatilgan jami xizmatlar hajmi 10,6 trillion so'mgacha yetib, 104% o'sishini ko'rsatdi. Aloqa va axborotlashtirish xizmatlari esa

176 million dollargacha, ya'ni 130 foizgacha o'sdi.

1-rasm. 2020-yilda axborokommunikasiya texnologiyalari sohasining asosiy iqtisodiy ko'rsatkichlari⁵

⁵ https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies

Aholi va tadbirkorlik sub'ektlarining davlat organlari bilan kontaktsiz aloqa shakllarini yanada rivojlantirish maqsadida Yagona interaktiv davlat xizmatlari portalining yangi versiyasi ishlab chiqildi. Bugungi kunda Yagona portal orqali 176 ta elektron davlat xizmati taqdim etilmoqda, ushbu xizmatlardan foydalanish uchun 15,1 mln. ta ariza-buyurtma kelib tushgan, bu davlat organlari bilan o'zaro aloqada aholining vaqt va moliyaviy xarajatlarini kamaytirishga yordam berdi.

Yagona interaktiv davlat xizmatlari portali tizimi orqali hozirgi davrda aholiga 176 ta davlat xizmatlari ko'rsatiladi. 2019 yil yakunlari bo'yicha 15,1 milliona ta ariza-buyurtma bilan ish olib borildi.

Yagona idoralararo ijro intizomi tizimi bo'yicha hozirgi vaqtda tizimga 4,4 mingdan ortiq davlat organlari va tashkilotlar, 30 mingdan ortiq foydalanuvchilar ulandi.

Tadbirkorlarning, shu jumladan, chet el investorlari murojaatlari bilan ishlashni tashkil etish sifati va tezkorligini oshirish, ular bilan ochiq va to'g'ridan-to'g'ri muloqotni ta'minlash, ularning qonuniy talablarini amaliy va samarali ro'yobga chiqarish va muammoli masalalarini hal etish maqsadida Bosh vazirning tadbirkorlar murojaatlarini ko'rib chiqish virtual qabulxonasi "business.gov.uz" portali ishga tushirildi. Bugungi kunda ushbu portal orqali 34,7 mingta murojaat kelib tushib, shulardan 33,6 mingtasi ko'rib chiqilgan. Tadbirkorlar murojaatlarini ko'rib chiqish yagona interaktiv portali faoliyati natijalariga ko'ra, o'tgan yili jami 34,7 mingta murojaat to'shgan bo'lsa, ulardan 33,6 mingtasi ko'rib chiqildi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, ayni paytda yoshlar va mas'ullar o'rtasida to'g'ridan-to'g'ri muloqot qilish imkoniyatini beruvchi "Yoshlar murojaati" elektron platformasi ustida izlanish olib borilyapti. U yoshlarning ilm olishi, kasb-hunarli bo'lishi, bir so'z bilan aytganda, hayotda o'z o'rnini topishiga xizmat qiladi. Sohaga oid ilmiy izlanishlarni davom ettirish, yanada kengaytirish maqsadida Toshkent viloyatida Toshkent axborot texnologiyalari universiteti filiali hamda barcha hududda texnikumlar ochilishi rejalashtirilmoqda. Qolaversa, davlatimiz rahbari bu yildan boshlab xalqaro IT sertifikatini qo'lga kiritgan yoshlar xarajatining 50 foizigacha bo'lgan

qismini qoplab berish vazifasini qo'ydi. Bu sa'y-harakatlar uchinchi tashabbusning tobora keng quloch yoyishida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Xususan, davlatimiz rahbari tashabbusi bilan Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi hamda Birlashgan Arab Amirliklarining "Dubai Future Foundation" jamg'armasi tomonidan amalga oshirilayotgan "Bir million dasturchi" loyihasi yoshlarning axborot texnologiyalariga qiziqishini rag'batlantirishda muhim strategik qadam bo'ldi. O'tgan yili loyihaga 120 mingdan ziyod o'quvchi qamrab olindi. Ularning 18 mingdan ortig'i kurslarni muvaffaqiyatli tugatib, sertifikat oldi. Kelgusida bu ko'rsatkichni 300 mingga yetkazish va yoshlarni kompyuter texnologiyalari yo'nalishida bepul o'qitish hamda masofaviy ta'limni va darslarni onlayn o'tkazish imkoniyatini beradigan axborot tizimlarini ishga tushirish ko'zda tutilgan. Ya'ni shuni aytish mumkinki, bu yaratilib turgan barcha sharoitlar, imkoniyatlar biz yoshlar uchundir. Bundan unumli foydalangan holda, O'zbekiston yoshlari nimalarga erisha olishini ko'rsatib qo'yishimiz lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar
2. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
3. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
4. [https://mitc.uz/uz/pages/information technologies](https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies)
5. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
6. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).

7. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизмларини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
8. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.
9. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
10. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12(2), 2677-2683.
11. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. Central Asian Academic Journal of Scientific Research, 1(1), 181-186.
12. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. Asian Journal Of Multidimensional Research, 10(6), 250-254.
13. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
14. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000003).
15. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
16. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo`qon. 172-174 betlar.
17. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.

**MAXBOROT -KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARIABGACHA TA'LIM SOHASIDA
AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI RIVOJLANTIRISH**

Abdullajonov Davronjon Shokirjon o'g'li

Qo'qon Universiteti, biznes kafedrası o'qituvchisi,

Yo'lchiboyeva Xumoraxon Shokirjon qizi,

Qo'qon universiteti talabasi,

Annatatsiya: Ushbu maqolada ta'limda axborot texnologiyalaridan foydalanish maxborot - kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasalarida o'quv jarayonini sezilarli darajada boyitish, sifat jihatidan yangilash va uning samaradorligini oshirish, axborot jamiyatini rivojlantirish strategiyasi bo'yicha maummo va yechimlar qisqacha yoritilgan.

Annotation: The use of information technology in education significantly briefs the problems and solutions for the strategy of significantly enriching the educational process in preschool education, qualitative renewal and increase its effectiveness, the development of the information society.

Kalit so'zlar: Axborot komunikatsiya texnologiyalari, elektron darsliklar, internet tizmi, modellashtirish.

Keywords: Information and communication technologies, electronic textbooks, Internet, modeling.

Kirish.

Hozirgi vaqtda mamlakatimizda barcha toifadagi fuqarolar uchun ma'lumotlarning mavjudligi va bu ma'lumotlarga kirishni tashkil etish bilan bog'liq bo'lgan Axborot jamiyatini rivojlantirish strategiyasi amalga oshirilmoqda. Shuning uchun axborot -kommunikatsiya texnologiyalari (axborot -kommunikatsiya texnologiyalari) dan foydalanish ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasasining ish yuritishida kompyuter, turli ma'lumotlar bazalarini yaratish. Yangi harakatlar yangi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu vakolatlar, albatta, axborot sohasiga tegishli texnologiyalar: Internetda axborot -kommunikatsiya texnologiyalari vositalarini yaxshi bilish; Yangi vositalarni,

tarmoq xizmatlarini o'rganishga intilish; Internetning doimiy takomillashib borayotgan aloqa vositalarini o'zlashtirish.

Shunday qilib, foydalanish axborot -kommunikatsiya texnologiyalari ta'lim sifatini yaxshilashga yordam beradi jarayon: o'qituvchilar Internet foydalanuvchilarining keng auditoriyasida professional muloqot qilish imkoniyatiga ega, ularning ijtimoiy mavqei oshib bormoqda. Foydalanish Bolalar bilan ishlashda elektron ta'lim manbalari o'quvchilarning kognitiv motivatsiyasini oshirishga xizmat qiladi, mos ravishda ularning yutuqlari, asosiy malakalari oshadi. Ota -onalar, bolalarning maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasalariga bo'lgan qiziqishini takidlab, tarbiyachilarni hurmat qila boshladilar, ularning maslahatlarini tinglaydilar va guruh loyihalarida faol qatnashadilar.

axborot -kommunikatsiya texnologiyalarini maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabda qo'llash zamonaviy maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'limning dolzarb muammosi hisoblanadi. So'nggi 5 yil mobaynida mamlakatimizda maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasalarida Internet texnologiyalarining jadal rivojlanishini belgilaydigan bir qator tadbirlar bo'lib o'tdi va maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim uchun elektron resurslar shakllantirilmoqda.

Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasasida axborot -kommunikatsiya texnologiyalarini quyidagicha tasniflash mumkin:

- axborot -kommunikatsiya texnologiyalari, uning yordamida pedagogik muammolar hal qilinadi (elektron darsliklar, o'qitish va bilimlarni nazorat qilishning elektron tizimlari);
- Bilimlarni amaliy qo'llash uchun elektron tizimlar (virtual konstruktor, dasturlar, modellashtirish, simulyator);
- Interaxborot -kommunikatsiya texnologiyalariiv media (telekommunikatsiya konferentsiyasi, elektron pochta)
- Qidiruv vositalari va dasturlari (kataloglar, qidiruv tizimlari);
- Matnli ma'lumotlarni o'z ichiga olgan elektron vositalar (elektron darslik);
- Vizual axborot vositasi (raqamli fotosurat va boshqalar)

O'qitishning an'anaviy texnik vositalaridan farqli o'laroq, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bolani nafaqat tayyor, qat'iy tanlangan, to'g'ri tashkil etilgan bilimlar bilan to'yintirish, balki intellektual, ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishga imkon beradi. erta bolalikda

mustaqil ravishda yangi bilimlarni egallash qobiliyati. Butun dunyoda faoliyatning turli sohalarida axborot va kompyuter texnologiyalaridan foydalanish madaniyatning bir qismi va zarur normaga aylandi. Axborot va kompyuter texnologiyalariga ega bo'lish o'qituvchiga yangi ijtimoiy -iqtisodiy sharoitda o'zini qulay his qilishiga, ta'lim muassasasi esa - ochiq ta'lim tizimi sifatida ishlash va rivojlanish rejimiga o'tishga yordam beradi. Bolalar bilan ishlashda biz darslar va boshqa mashg'ulotlar jarayonida axborot va kompyuter texnologiyalaridan faol foydalanamiz.

Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish darsni jozibali va chindan ham zamonaviy qilishga imkon beradi, ta'lim ma'lumotlarini taqdim etish imkoniyatlarini kengaytiradi va bolaning motivatsiyasini kuchaytirishga imkon beradi. Multimediya texnologiyalaridan foydalanish (ranglar, grafikalar, tovushlar, zamonaviy video uskunalar) turli vaziyat va syujetlarni simulyatsiya qilish imkonini beradi. Multimediya dasturlariga kiritilgan o'yin komponentlari maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha yoshdagi bolalarning kognitiv faolligini faollashtiradi va materialning o'zlashtirilishini oshiradi. Bizning fikrimizcha, maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasasida kompyuterdan foydalanish mumkin va zarur, bu o'qishga bo'lgan qiziqishni, uning samaradorligini oshirishga yordam beradi, shuningdek bolani har tomonlama rivojlantiradi. Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha yoshdagi bolalarning kuzatish, e'tibor, nutq, tafakkurini rivojlantirishda o'quv jarayonida ko'rgazmali o'quv vositalaridan oqilona foydalanish muhim rol o'ynaydi. Bolalar bilan mashg'ulotlarda o'qituvchilar multimediali taqdimotlardan foydalanadilar, bu esa pedagogik jarayonni optimallashtirish, kognitiv rivojlanishining turli darajadagi bolalarini o'qitishni individuallashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini sezilarli darajada oshirish imkonini beradi.

O'quv jarayonida axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish muammolari: Voqealarni animatsiya, slaydlar, rasmlarning ortiqcha yuklanishi bilan to'yinganligi; Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim muassasasining texnik jihozlar bilan etarli darajada ta'minlanmaganligi; O'qituvchining kompyuter bilan ishlash malakasi yo'q. kompyuter yordamida o'quv faoliyati 5 yoshli bolalar uchun 10 daqiqadan oshmaydi va 6-7 yoshli bolalar uchun 15 daqiqadan oshmaydi. 5-7 yoshli bolalar uchun kompyuter yordamida o'quv mashg'ulotlari kuniga bir martadan ko'p bo'lmagan va haftada uch martadan ko'p bo'lmasligi kerak. Dars oxirida ko'zlar uchun gimnastika qiling. Axborot -kommunikatsiya texnologiyalarining ta'lim faoliyatidagi didaxborot -kommunikatsiya texnologiyalariik o'rni va

o'rnini to'g'ri aniqlash. Siz har bir sinfda multimediya texnologiyalaridan foydalana olmaysiz. Axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan tez -tez foydalanish natijasida bolalarning bunday mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishi yo'qoladi. Axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quv jarayonining sifatini yaxshilashga yordam beradi, bu o'quvchilarning bilim motivatsiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi, bu esa ularning yutuqlari va asosiy malakalarini oshiradi.

Xulosa

Xulosa qilib shuni ta'kidlashni mumkinki, o'qituvchining bolalar bilan birgalikda uyushtirilgan faoliyati o'ziga xos xususiyatlarga ega, u katta tasviriy materialni jalb qilgan holda, hissiy, yorqin bo'lishi kerak. yordamida ovozli va video yozuvlar. Bularning barchasi bizga multimediya imkoniyatlari bilan kompyuter texnologiyalari orqali ta'minlanishi mumkin. Biroq, axborot -kommunikatsiya texnologiyalari qanchalik ijobiy, ulkan salohiyatga ega bo'lishidan qat'i nazar, ular o'qituvchi va bola o'rtasidagi jonli muloqot o'rnini bosa olmaydi va bo'lmasligi kerak. Axborot -kommunikatsiya texnologiyalari axborot -kommunikatsiya texnologiyalarihozirgi vaqtda zamonaviy axborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'limning ajralmas qismi hisoblanadi. axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Federal davlat ta'lim standartining yangi talablariga binoan, innovatsion texnologiyalarni joriy etish, birinchi navbatda, ta'lim sifatini yaxshilash, bolalarning yangi bilimlarni egallashga bo'lgan qiziqishini oshirish va bilimlarni o'zlashtirish jarayonini tezlashtirishga qaratilgan. Kompyuter va multimediya texnologiyalari innovatsion sohalardan biridir.

Axborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'limda axborot -kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish tobora dolzarb bo'lib bormoqda, chunki u multimediya eng mantiqiy va jozibali, o'yin shaklida bolalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantirish, o'quv jarayonining ijodiy komponentini mustahkamlashga imkon beradi. Shu munosabat bilan, biz o'qituvchilarning axborot -kommunikatsiya texnologiyalarini etarli darajada bilmasligi va bu texnologiyalarni o'quv va tarbiya jarayonida qo'llash qobiliyati muammosiga duch kelyapmiz. Bu shart federal davlat ta'lim standarti bilan tartibga solinadigan kadrlarga qo'yiladigan asosiy talablardan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. <https://newtravelers.ru/uz/bluetooth/ispolzovanie-informacionno-kommunikacionnyh-tehnologii-ikt-v-dou.html>
2. Axborot texnologiyalari/M .Aripov, B. Begalov, Sh. Begimqulov, A 90 M. Mamarajabov.— T.: Noshir, 2009.— 368-b. I. Oripov M. B
3. Maxborot -kommunikatsiya texnologiyalariabgacha ta'lim pedagogikasi kitobi Fotima QODIROVA, Shoista TOSHPO'LATOVA, Nargiza KAYUMOVA, Malohat A'ZAMOVA
4. <uz/ru/documents/referatlar/pedagogik-psixologiya/eshitishida-va-ko-rishida-nuqsoni-bo-lgan-bolalar>
5. Engaging Deaf and Hard of Hearing Students in the School Library: A Handbook for Teacher-Librarians Nadene Eisner University of Illinois at Urbana-Champaign Graduate School of Library Information Science 2 May 2012
6. <http://ilmiy.bmti.uz/blib/files/116/Maxsus%20pedagogika.pdf>
7. https://mitc.uz/uz/pages/information_technologies
8. Shokirjon o'g'li, A. D., & Solijon o'g'li, T. U. (2022). The Application of Digital Technologies to Enterprises and Organizations Will Help Reduce Social and Economic Costs. Eurasian Journal of Learning and Academic Teaching, 4, 131-140.
9. Abdullajonov, D. (2022). Raqamli texnologiyalar orqali Yangi O'zbekistonning Iqtisodiyotini rivojlantirish, Raqamli Iqtisodiyotning istiqbollari: Raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, raqamli O'zbekiston, AKT, "Bir million dasturchi", axborot xavfsizligi, elektron tijorat. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000006).
10. Abdullajonov, D. (2022). Корхонада ходимларнинг меҳнат мотивациясини кучайтиришнинг ижтимоий-иқтисодий механизmlарини такомиллаштириш: меҳнат мотивациясини, хориж тажрибаси, самарадорлиги, корпоратив тизимлар, инновацион иқтисодиёт. Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi, 1(000005).
11. Қосимова, Г. Қ. Қ. (2021). Мамлакатимизда камбағаллик даражасини камайтириш йўллари. Scientific progress, 2(7), 808-816.

12. O'zbekiston Respublikasi prezidentining "«Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoniga 1-ilova "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi. 2020 yil 5 oktyabr, PF-6079-son.
13. Kambarov, J., Rakhmatov, U., Rakhmonov, N., & Sultanova, Y. (2020). Problems and solutions for the implementation of the industry-4.0 program in Uzbekistan. *Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems*, 12(2), 2677-2683.
14. Toxirov, R. S., & Raxmonov, N. R. O. G. L. (2021). Dasturiy ta'minot yordamida zamonaviy boshqaruvni tashkil etish istiqbollari. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 1(1), 181-186.
15. Tokhirov, R., & Rahmonov, N. (2021). Technologies of using local networks efficiently. *Asian Journal Of Multidimensional Research*, 10(6), 250-254.
16. Rahmonov, N. (2021). Korona inqirozning xitoy va o'zbekiston savdo-iqtisodiy aloqalariga ta'siri. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
17. Rahmonov, N. (2021). Бизнес Режа Тузишда Математиканинг Аҳамияти. *Qo'qon universitetining ilmiy materiallar bazasi*, 1(000003).
18. "Aqli" qishloq xo'jaligi - raqamli texnologiyalar. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov
19. G.Q.Qosimova, F.M.Mulaydinov. Iqtisodiyot va biznesda innovasion rivojlanish muammolari. Ilm va madaniyat yosh olim va etakchilar nigohida: xalqaro ilmiy-amaliy onlayn konferensiyasi, 26 iyun 2020 y. – Qo'qon. 172-174 betlar.
20. D.SH.Abdullajonov, G.Q.Qosimova. Iqtisodiyotning real sektori tarmoqlarida hamda qishloq va suv xo'jaligida raqamli texnologiyalarni keng joriy etish.